НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра психології

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з організації самостійної
і практичної роботи

для здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності H1 «Агрономія»

Київ - 2026

УДК 378.013(072)

Педагогіка вищої школи: методичні рекомендації з організації практичної і самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр», ОП «Охорона та технології відновлення ґрунтів» зі спеціальності Н1 «Агрономія». Київ : НУБіП України, 2026. 58с.

Укладач:

Охріменко З.В. канд. пед. наук, доцент кафедри психології, старший дослідник

Рецензенти:

Мартинюк І.А. канд. псих. наук, доцент, завідувач кафедри психології НУБіП

Богданович Р.П. к. с.-г. наук, доцент, завідувач кафедри ґрунтознавства та охорони ґрунтів імені проф. М.К. Шикули НУБіП

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ
ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр», ОП «Охорона та технології відновлення ґрунтів» зі спеціальності Н1 «Агрономія».

ЗМІСТ

Передмова ……....4
Програма навчальної дисципліни ……5
Практична робота 1……7
Практична робота 2……10
Практична робота 3……..14
Практична робота 4……17
Практична робота 5……20
Практична робота 6 ……24
Практична робота 7……27
Самостійна робота 1……32
Самостійна робота 2 ……33
Самостійна робота 3……37
Самостійна робота 4……41
Самостійна робота 5……45
Самостійна робота 6……50
Самостійна робота 7……53
Використана література……..58

ПЕРЕДМОВА

Педагогіка вищої школи є важливою складовою професійної підготовки сучасного фахівця, оскільки вища освіта є не лише процесом передавання знань, а й складною системою розвитку особистості, професійних компетентностей, критичного мислення, творчості та здатності до самостійної діяльності. Сучасний викладач закладу вищої освіти виконує значно ширший спектр функцій, ніж традиційне передавання навчальної інформації. Він організовує освітній процес, створює умови для активної пізнавальної діяльності студентів, здійснює оцінювання результатів навчання, консультує, мотивує, підтримує професійний розвиток здобувачів освіти та бере участь у науковій діяльності.

Педагогіка вищої школи є важливим компонентом професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю Н1 «Агрономія». Сучасний фахівець аграрної галузі має не лише володіти спеціальними знаннями й технологіями, а й бути здатним передавати професійні знання, організовувати навчання, здійснювати наставництво, мотивувати працівників, працювати в команді, проводити інструктажі та здійснювати професійну комунікацію**.**

Методичні рекомендації до курсу «Педагогіка вищої школи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Н1 «Агрономія» підготовлені відповідно до робочої програми дисципліни, і спрямовані на формування у магістрантів системи педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної професійної взаємодії, організації навчання та наставництва, а також розвитку здатності застосовувати педагогічні знання у професійній діяльності фахівця з агрономії.

Після вивчення курсу студенти повинні знати:

- сутність та своєрідність навчально-виховного процесу у вищій школі;

-тенденції та особливості розвитку системи вищої освіти в Україні та зарубіжних країнах;

- суперечності, психічні функції, особливості розвитку молодої людини студентського віку;

структуру, психолого-педагогічні аспекти організації навчально-пізнавальної діяльності студентів;

- критерії відбору, принципи структурування змісту навчального курсу у вищій школі;

- сучасні інтерактивні методи навчання студентів;

- форми організації навчання студентів;

- норми, критерії оцінювання знань, умінь студентів, повідомлення їм та отримання від них зворотного зв’язку;

- сутність, особливості, методи, прийоми виховання студентів;

- педагогічні уміння діяльності викладача вищої школи;

- особливості вербальної та невербальної поведінки викладача;

- сутність, напрями, організації спілкування зі студентами;

- етапи, способи розв’язання конфліктів зі студентами;

- шляхи, умови формування студентської спільноти;

- методи науково-педагогічних досліджень.

На основі цих знань повинні бути сформовані уміння:

- постановки навчальної мети, відбору, структурування змісту лекцій, практично-семінарських занять;

- розвитку інтересу та особистісного ставлення студентів до змісту навчальної дисципліни;

- складання навчальної програми з дисципліни;

- застосування методів, прийомів організації навчально-пізнавальної діяльності студентів (бесіди, діалогу, дискусії, мозкової атаки тощо); планування структури, змісту, процесу організації лекції, практично-семінарського заняття;

- застосування методів, прийомів організації виховного впливу на студентів;

- організація спілкування зі студентами у навчальний час;

- саморегуляція невербальної поведінки у спілкуванні зі студентами; розв’язання педагогічних конфліктів у різних ситуаціях;

- застосування методів науково-педагогічного дослідження;

Вивчаючи курс, студенти матимуть змогу: осмислити закономірності та принципи процесу навчання у ЗВО; добирати потрібні методи і форми організації навчально-виховного процесу у вищій школі; опанувати практичними навичками, що становитимуть підґрунтя майбутньої професійної діяльності.

Методичні рекомендації складаються з двох частин: практична і самостійна робота. Зміст охоплює загальнотеоретичні основи педагогіки вищої школи та основні питання організації освітнього процесу в ЗВО, спрямований на формування педагогічних компетентностей і опанування практичними навичками, що становитимуть підґрунтя майбутньої професійної діяльності.

,

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. *Теоретико-методологічні засади педагогіки вищої школи*

Тема 1. Педагогіка вищої школи як галузь наукових знань і навчальний предмет.

Предмет, задачі, основні категорії педагогіки вищої школи Місце і роль педагогічної науки в системі соціально-економічного розвитку України. Основні функції та завдання педагогіки вищої школи. Характеристика основних категорій педагогіки вищої школи. Вища школа як педагогічна система. Витоки й основні віхи становлення освіти й вищої школи у світі і в Україні.

Тема 2. Система вищої освіти в Україні.

Структура вищої освіти. Форми здобуття вищої освіти. Принципи і закономірності організації освітнього процесі в закладах вищої освіти. Сучасні підходи до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. Вимоги до фахівця з вищою освітою. Болонський процес.

Тема 3. Психолого- педагогічне підґрунтя освітнього процесу в ЗВО.

Навчальне середовище в ЗВО. Характеристика оптимального навчального середовища. Дистанційне навчальне середовище.Роль викладача у формуванні освітнього середовища закладу вищої освіти. Навчальний процес в ЗВО

Тема 4. Форми та методи організації навчального процесу у закладах вищої освіти

Сутність процесу навчання у ЗВО. Структура процесу навчання. Діяльність суб'єктів навчального процесу. Форми, види, методи і засоби навчання у вищій школі. (Сутність поняття «форми організації навчання». Розвиток і становлення організаційних форм навчання. Типологія і характеристика методів навчання. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання). Сучасні методи навчання.

Модуль 2. *Суб'єкти освітнього процесу в ЗВО*

Тема 1. Здобувачі вищої освіти

Психологічні особливості студентського віку. Суперечливості та кризи студентського віку. Вищий навчальний заклад – один із провідних факторів соціалізації особистості студента як фахівця. Адаптація студента до навчання у вищій школі, її види та умови ефективності. Типологічні особливості сучасних студентів. Психологія студентської групи. Роль куратора. Студентське самоврядування як дієвий засіб соціалізації майбутніх фахівців.

Тема 2. Викладач ЗВО

Особливості діяльності викладача ЗВО. Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи. Сутність, складові та зміст педагогічної культури викладача ВНЗ. Педагогічна техніка, особливості її прояву в діяльності викладача вищої школи. Імідж викладача ЗВО.

Тема 3. Конфлікти в освітньому процесі ЗВО

Сутність та психологічно-педагогічна природа конфлікту. Особливості конфліктів в освітньому процесі ЗВО. Основні види конфліктів у ЗВО. Причини та чинники виникнення конфліктів. Конфлікти у системі «викладач – здобувач

вищої освіти». Конфлікти, пов'язані з академічною доброчесністю. Динаміка та механізми розвитку конфлікту. Стратегії поведінки учасників конфлікту. Профілактика конфліктів в освітньому середовищі ЗВО. Технології конструктивного розв'язання конфліктів. Управління конфліктами в діяльності викладача. Етика та культура конфліктної взаємодії у ЗВО.

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категоріальний апарат педагогіки вищої школи. Тест «Методика виявлення комунікативних та організаторських здібностей майбутнього педагога».	2
2	Закономірності педагогічного процесу у вищій школі. Структура вищої освіти, рівні підготовки спеціалістів, система вищих навчальних закладів.	2
3	Сутність та класифікація форм навчального процесу у закладах вищої освіти, їх завдання та функції, специфіка організації навчальних занять.	2
4	Інноваційні технології в освітньому процесі ЗВО	2
5	Індивідуальний стиль освітньо-професійної діяльності студентів.	2
6	Особливості діяльності викладачів ЗВО в сучасних умовах. Імідж викладача.	3
7	Конфлікти в освітньому процесі: відпрацювання навичок ефективного вирішення конфліктів.	2
	всього	15

1. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методологічний простір педагогіки вищої школи	10
2	Наукові підходи у педагогіці вищої школи	10
3.	Сучасні тенденції освітнього процесу в ЗВО	10
4.	Цифровізація вищої освіти, дистанційні форми навчання	7
5.	Виховний процес в ЗВО	10
6.	Шляхи подолання кризових явищ в освіті в умовах війни	7
7.	Врахування індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти в освітньому процесі ЗВО	6
	всього	60

ПРАКТИЧНА РОБОТА

Модуль 1. ***Теоретико-методологічні засади педагогіки вищої школи***

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1.

Категоріальний апарат педагогіки вищої школи.

Мета практичного заняття – сформувати у здобувачів системне уявлення про педагогіку вищої школи, її предмет, завдання, функції та основні категорії; розкрити роль педагогічної науки у розвитку вищої освіти та соціально-економічному розвитку України; сформувати розуміння вищої школи як педагогічної системи та ознайомити з основними етапами становлення освіти і вищої школи у світі та Україні.

Теоретичні питання

1. Місце і роль педагогічної науки в системі соціально-економічного розвитку України.
1. Предмет педагогіки вищої школи. Основні функції та завдання педагогіки вищої школи.
3. Характеристика основних категорій педагогіки вищої школи.

Практичні завдання

1. Укласти схему-опору до теми.
2. Підготувати тести до теми.
3. Доповніть речення:
1. Дидактика – це _____.
2. Компетентність фахівця – це _____.
3. Уміння – це _____.
4. Навички – це _____.
5. Структура умінь – це _____.

Допоміжні матеріали

І. Коротка хронологічна таблиця етапів розвитку Педагогіки вищої школи

Період	Основні етапи розвитку	**Характерні особливості**
V–IV ст. до н. е.	Стародавня Греція	Формування перших педагогічних ідей; Сократ, Платон, Арістотель; поєднання навчання і виховання.
XI–XIII ст.	Становлення середньовічних університетів	Виникнення університетів у Болоньї, Парижі, Оксфорді; лекції, диспути, схоластичне навчання.
XV–XVI ст.	Епоха Відродження	Гуманізація освіти, увага до особистості, розвиток наукових знань.
XVII–XVIII ст.	Формування наукових засад педагогіки	Я. А. Коменський обґрунтовує принципи систематичності, послідовності та доступності

Період	Основні етапи розвитку	**Характерні особливості**
		навчання.
XIX ст.	Розвиток педагогіки вищої школи	Посилення ролі університетської освіти, науки та професійної підготовки; поширення ідей Ф. Гербарта, В. фон Гумбольдта.
XX ст.	Інституалізація педагогіки вищої школи	Формування педагогіки вищої школи як окремого наукового напряму; розвиток активних методів навчання, дослідницької діяльності студентів.
Кінець XX – початок XXI ст.	Модернізація вищої освіти	Компетентнісний та особистісно орієнтований підходи, інформатизація освіти, розвиток дистанційного навчання.
XXI ст.	Сучасна педагогіка вищої школи	Студентоцентризм, цифровізація, академічна доброчесність, інтерактивні технології, розвиток критичного мислення та професійних компетентностей.

II. Методологічні категорії

Педагогічна теорія – система науково-педагогічних знань, яка описує і пояснює елементи реальної педагогічної діяльності у ВНЗ.

Педагогічна концепція – система критичних поглядів на реальну вишівську дійсність і відповідного пошуку та пропозиції нових конструктивних ідей.

Педагогічна ідея – це новий напрям думки твердження або розгорнута модель, що відображає ті чи інші відносини або зв’язки діяльності ВНЗ.

Педагогічна закономірність – об’єктивно повторювана послідовність явищ. Це універсальна категорія усіх галузей педагогіки. Закономірності поділяють на біологічні,психологічні,соціальні й безпосередньо педагогічні. Ці фундаментальні закономірності, що різнобічно ілюструють взаємозалежність процесів, є ядром педагогіки вищої школи. Вони слугують виявленню і закріпленню принципів.

Педагогічні принципи – це система вимог і положень педагогіки, дотримання яких забезпечує продуктивність навчально-виховного процесу. До основних принципів належать: гуманізація виховання; науковий світський характер навчання; єдність національного і загальнолюдського; демократизація навчання і виховання; пріоритет розумової і моральної спрямованості змісту навчання і виховання; поєднання активності студента з керівництвом викладача; врахування індивідуальних та вікових особливостей студента. Процесуальні категорії: виховання, навчання, освіта, розвиток і формування особистості, навчально-виховний процес.

Виховання – це керівництво набуттям студентами знань, засвоєнням певних поглядів, виробленням правильних звичок, формуванням потреб, інтересів, мотивів (якщо цей процес упроваджують спеціально підготовлені педагоги, тоді це – виховання у вузькому значенні слова, якщо на особистість

впливає вся сукупність життєвих умов, тоді це – широкий зміст поняття виховання).

Навчання – це процес засвоєння студентами інформації у вигляді знань, умінь та навичок, а також професійних компетенцій за допомогою викладача як організатора цього процесу. Освіта як процес – система набування знань, навичок, умінь, способів мислення і діяльності. Освіта як результат – рівень освіченості, ступінь оволодіння глибиною, широтою і змістом знань, навичок і вмінь.

Розвиток – це цілеспрямований, систематичний і безперервний процес удосконалювання розумової, психічної, фізичної і професійної діяльності студента за допомогою відповідного навчального матеріалу, доцільного впливу та адекватної організації навчально-виховного процесу у ЗВО.

Навчально-виховний процес – активний процес взаємозалежної і взаємозумовленої діяльності суб'єктів та об'єктів навчання й виховання, що становить організовану й цілеспрямовану навчально- виховну діяльність його учасників, їх навчання, виховання, розвиток, а також професійну, моральну і психологічну підготовку до різних видів діяльності.

Рекомендовані джерела

1. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.
2. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : підручник**.** Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. 498 с.
3. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Кондор, 2025. 625 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 352 с.
5. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. Київ : Либідь, 1998. 518 с.
6. Зайченко І. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2017. 484 с.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2.
Закономірності педагогічного процесу у вищій школі. Структура вищої освіти, рівні підготовки спеціалістів, система вищих навчальних закладів.

Мета практичного заняття – сформувати у здобувачів вищої освіти системне уявлення про закономірності педагогічного процесу у вищій школі, структуру та рівні вищої освіти, особливості підготовки фахівців і функціонування системи закладів вищої освіти; розвинути вміння аналізувати взаємозв'язки між компонентами педагогічного процесу та орієнтуватися в сучасній системі вищої освіти України.

Теоретичні питання

1. Поняття та сутність педагогічного процесу у вищій школі.
2. Структура педагогічного процесу у закладі вищої освіти.
3. Основні компоненти педагогічного процесу та їх взаємозв'язок.
4. Закономірності педагогічного процесу у вищій школі.

5. Основні принципи організації педагогічного процесу у ЗВО.

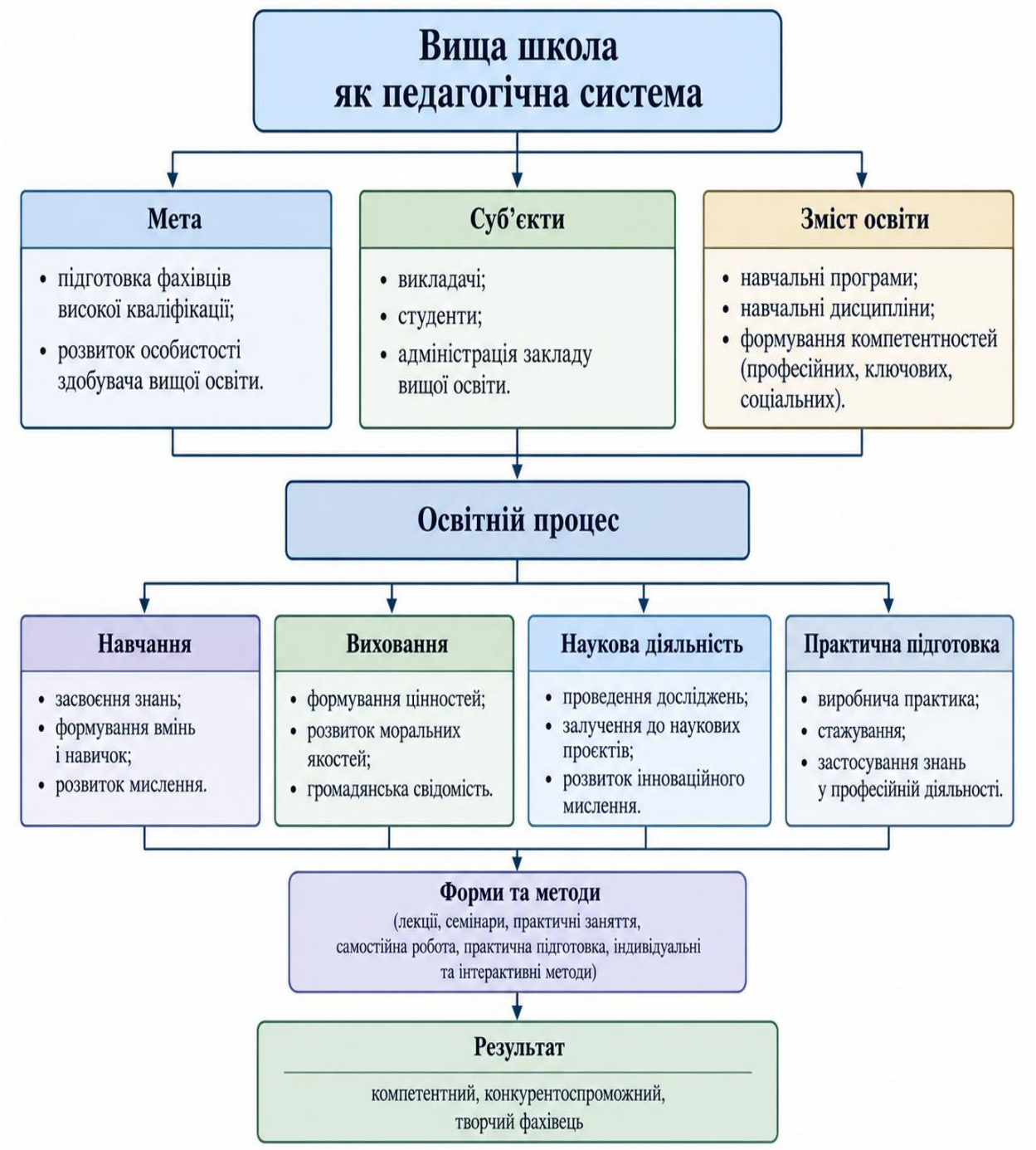
Практичні завдання

1. Зроби схему і дай пояснення :
- *Які ступені включає система вищої освіти?*
2. Підготувати презентації на тему:
- *Інтеграція вищої школи України в європейську систему освіти.*
- *Вимоги до фахівця з вищої освіти спеціальність «Агронімя»*
- *Укласти таблицю «Нормативно-правова база вищої освіти».*
- *Актуальні проблеми вітчизняної вищої освіти.*
- *Шляхи забезпечення якості вищої освіти.*
- *Історія освіти в Україні.*

3. Написати есе на тему: «Шляхи підвищення якості освіти в Україні».

Допоміжні матеріали

І. Вища школа як педагогічна система.

ІІ. Що таке Болонський процес, історія розвитку.

Болонський процес був започаткований 19 червня 1999р. в м. Болонья (Італія) підписанням 29 міністрами освіти від імені своїх урядів документа, що отримав назву «Болонська декларація». Цим актом більшість європейських країн-учасниць Болонського процесу проголосили створення єдиного європейського освітнього та наукового простору до 2010 року. У межах цього простору мають діяти єдині умови визнання дипломів про освіту, працевлаштування та мобільності громадян, що має, на думку ідеологів Болонського процесу, значно підвищити конкурентоспроможність європейського ринку праці й освітніх послуг.

У Болонської декларації висувається вимога прийняття загальної системи порівнянних учених ступенів. У всіх країнах, що приєдналися до Болонського процесу, вводяться два цикли навчання за формулою 3 +2 (перший, бакалаврський цикл, має тривати не менше трьох років, а другий, магістерський, - не менше двох, крім того, вони повинні прийматися на європейському ринку праці як освітніх та кваліфікаційних рівнів). Інтеграція в Болонський процес покликана сприяти європейській співпраці університетів та усунення перешкод на шляху мобільності студентів і викладачів у межах країн-учасниць Болонського процесу.

Болонський процес у ході свого розвитку пройшов ряд етапів, на кожному з яких розширювався коло країн-учасниць процесу і декларувалися нові цілі. Наступний етап Болонського процесу відбувся у Празі 19 травня 2001 року, де вже представниками 33 країн Європи було підписано Празьке комюніке. Черговий етап Болонського процесу відбувся в Берліні 18-19 вересня 2003 року, де також було підписано відповідне комюніке, але цього разу вже представниками 40 країн Європи.

Учасники Болонського процесу

Країни приєднуються до Болонського процесу на добровільній основі через підписання відповідної декларації. При цьому вони беруть на себе певні зобов'язання, деякі з яких обмежені термінами:

-З 2005 року почати безкоштовно видавати всім випускникам вузів країн-учасниць Болонського процесу європейські програми єдиного зразка до дипломів бакалавра та магістра;

- До 2010 року реформувати національні системи освіти відповідно до основних положень Болонської декларації.

На даний момент учасниками Болонського процесу і декларації «Зона європейської вищої освіти» є: Албанія, Андорра, Вірменія, Австрія, Азербайджан, Бельгія, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Грузія, Німеччина, Греція, Ватикан, Угорщина, Ісландія, Іспанія, Ірландія, Італія, Латвія, Литва,

Люксембург, Мальта, Чорногорія, Молдова, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Македонія, Румунія, Росія, Сербія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина, Україна, Великобританія.

Починаючи з Бергена (травень, 2005), в системі вищої освіти України впроваджені важливі кроки з реалізації положень Болонського процесу, а також підготовлено план дій щодо їх впровадження. У 2006 році створено Національну групу промоутерів Болонського процесу в Україні (National Team of Bologna Promoters), до якої залучені фахівці провідних університетів України. Вони беруть участь у навчальних тренінгах з актуальних проблем вищої освіти на Європейському освітньому просторі і відповідно проводять в Україні навчальні тренінги за такими основними напрямами:

- забезпечення якості вищої освіти;
- система освіти, що складається з трьох циклів;
- система кваліфікацій європейського освітнього простору.

У 2006/2007 навчальному році у всіх ВНЗ України III-IV рівнів акредитації запроваджено кредитно-трансферну систему ECTS. Підготовлено відповідний пакет інноваційних нормативних документів ECTS, розроблено рекомендації та здійснюються організаційні заходи щодо впровадження додатка до диплома європейського зразка (Diploma Supplement). Виконання цього пункту є обов'язковою умовою для всіх країн-учасниць Болонського процесу

Стає усе більш очевидним, що необхідна розробка довгострокової програми структурної адаптації національної освітньої політики до нових міжнародних умов.

В цьому контексті реформування вищої освіти України бажано проводити з врахуванням вимог Міжнародної стандартної класифікації занять (ISCO-88 (МСКЗ)), Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED-97 (МСКО)), Міжнародного стандарту якості серії ISO 9000 та вимог, критеріїв та стандартів, які узгодили країни-учасниці Болонського процесу.

Європейські вищі навчальні заклади взяли на себе завдання та головну роль у створенні Європейського простору вищої освіти.

Болонський процес - один з інструментів не лише інтеграції в Європі і в Європу, а й інструмент загальної світової тенденції нашого часу – глобалізації. Європейська спільнота має намір зробити внесок в якісну освіту шляхом заохочення країн-учасниць до сприяння підвищенню якості власної освіти [Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти в Україні. URL: http://www.library.hneu.edu.ua/storage/vistavk/Bolon/page1.html (дата звернення: 04.02.2026).]

Рекомендовані джерела

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19 (дата звернення: 05.02.2026).

2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18 (дата звернення: 05.02.2026).
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. 3-тє вид., випр. і допов. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 398 с.
4. Національний освітній глосарій: вища освіта / за ред. В. Г. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.
5. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : підручник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. 498 с.
6. Болонський процес : інформаційні матеріали / Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/prioritetami-bolonskogo-protsesu-do-2030-roku-mayut-stati-zbalansovana-akademichna-mobilnist-ta-posilena-rol-vishchoi-osviti-u-dosyagnenni-tsiley-stalogo-rozvitku-egor-stadniy (дата звернення: 05.02.2026).

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3.

Сутність та класифікація форм навчального процесу у закладах вищої освіти, їх завдання та функції, специфіка організації навчальних занять.

Мета практичного заняття – сформувати у здобувачів вищої освіти системне уявлення про сутність, класифікацію та функції форм навчального процесу у закладах вищої освіти; ознайомити з особливостями організації основних видів навчальних занять, їх структурою, завданнями та вимогами до проведення; розвинути вміння визначати доцільність використання різних форм навчання відповідно до змісту освітнього процесу та професійної підготовки майбутніх фахівців.

Теоретичні питання

1. Поняття та сутність форм організації навчального процесу у закладах вищої освіти.
2. Класифікація форм навчання у ЗВО та їх характеристика.
3. Основні функції форм організації навчання у вищій школі.
4. Лекція як основна форма організації навчання у ЗВО: завдання, види та структура.
5. Заповніть таблицю:

Форма навчання	Основне завдання	Функції	Приклад для спеціальності «Агрономія»
Лекція			
Практичне заняття			
Лабораторне заняття			
Семінарське заняття			
Консультація			
Самостійна робота			
Навчальна практика			

Практичні питання

1. Розробити фрагмент лекційного заняття за такою схемою

- тема
- мета
- очікувані результати навчання
- завдання для студентів
- форма заняття
- методи навчання
- обладнання/матеріали
- критерії оцінювання.

2. Вирішіть проблемні ситуації:

- Уявіть, що ви керівник педагогічної практики студентів. Ви були присутні на лекції, де використовували метод демонстрації. Проте, студенти були пасивними, не проявляли інтересу до навчального матеріалу, який практикант демонстрував на екрані. Які поради ви могли б дати студенту-практиканту щодо підвищення ефективності методу демонстрації на лекції?
- Уявіть себе завідувачем кафедрою, який був присутній на лекції в молодого викладача. Викладач під час заняття не зумів організувати студентів для зворотної активності, вони майже не слухали лекцію, були не уважними, пасивними і шуміли. Які поради ви б дали викладачу для забезпечення у подальшому ефективності лекції?

Допоміжні матеріали

І. Схема практичного заняття

Практичне заняття
↓
Мотивація
↓
Актуалізація попередніх знань
↓
Постановка навчальної проблеми
↓
Інструктаж
↓
Практична діяльність студентів
↓
Обговорення результатів
↓
Оцінювання
↓

Рефлексія
↓
Домашнє / самостійне завдання

ІІ. Шаблон для підготовки власного практичного заняття

Тема: _____

Дисципліна: _____

Мета заняття: _____

Очікувані результати навчання:

1. _____
2. _____
3. _____

Форма заняття: _____

Методи навчання: _____

Обладнання та матеріали: _____

Хід заняття:

1. *Організаційний етап —_____ ___ хв.*
2. *Мотивація — _____ хв.*
3. *Актуалізація знань — _____ хв.*
4. *Практична робота — _____ хв.*
5. *Обговорення результатів — _____ хв.*
6. *Оцінювання — _____ хв.*
7. *Рефлексія — _____ хв.*

Завдання для студентів:

1.
2.
3.

Критерії оцінювання:_____

ІІІ. Як обрати оптимальну форму навчального заняття?

Для правильного вибору форми навчання доцільно послідовно відповісти на такі запитання:
Крок 1. Яка мета заняття?

Необхідно визначити, що саме має сформуватися у студента:

- знання;
- уміння;
- навички;
- компетентності;
- досвід професійної діяльності.

Крок 2. Який характер діяльності?
Чи повинен студент:

- слухати;
- аналізувати;
- обговорювати;
- розраховувати;
- експериментувати;
- досліджувати;
- проєктувати;
- приймати професійне рішення?

Крок 3. Який результат очікується?
Результат має бути конкретним і таким, що його можна перевірити.

Крок 4. Яка форма найбільше відповідає поставленій меті?
Якщо необхідно:

- надати систематизовані теоретичні знання → лекція;
- поглибити й обговорити знання → семінар;
- сформувати практичні вміння → практичне заняття;
- провести експеримент або дослідження → лабораторне заняття;
- застосувати знання у виробничих умовах → практика;
- розвинути самостійність → самостійна робота.

Рекомендовані джерела

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : підручник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. 498 с.
2. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 352 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.
4. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посіб. Київ : Кондор, 2008. 272 с.
5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Кондор, 2025. 625 с.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4.
Інноваційні технології в освітньому процесі ЗВО

Мета практичного заняття – сформувати у здобувачів вищої освіти системне уявлення про сутність, види та особливості застосування інноваційних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти;

ознайомити з сучасними підходами, методами й засобами інноваційного навчання; розвинути вміння аналізувати та обґрунтовано добирати інноваційні технології відповідно до мети, змісту та умов організації освітнього процесу.

Теоретичні питання

1. До основних ознак інноваційного освітнього процесу належать (познач всі правильні відповіді):

- активна участь здобувачів у навчанні;
- орієнтація на результати навчання;
- використання проблемних та практикоорієнтованих завдань;
- індивідуалізація навчання;
- розвиток критичного мислення;
- співпраця та командна взаємодія;
- використання цифрових технологій;
- інтеграція теоретичних знань із практичною діяльністю;
- можливість самостійного пошуку та оцінювання інформації;
- формування професійних компетентностей;
- використання сучасних способів оцінювання.

2. Створи модель традиційно побудованого освітнього процесу і модель інноваційного освітнього процесу.

3. Охарактеризуй інноваційні технології навчання:

Інтерактивні технології -

Проблемне навчання –

Проєктне навчання –

Кейс-технологія –

Дослідницькі технології –

Цифрові освітні технології –

Змішане навчання -

Творче завдання.

1. Розробити інтерактивне практичне заняття для студентів спеціальності Агронімія із використанням одного з методів:

- кейс-метод;
- проблемне навчання;

- робота в малих групах;
- дискусія;
- рольова гра;
- проєктне навчання.

2. Уявіть, що ви викладач університету. Вам необхідно організувати 90-хвилинне практичне заняття для студентів за спеціальністю Агронімія
Розробіть його приблизну структуру:
Мотивація → актуалізація знань → постановка проблеми → практична діяльність → обговорення результатів → оцінювання → рефлексія.
Наприкінці обґрунтуйте, чому саме обрана форма і методи навчання є ефективними для професійної підготовки майбутнього агронома.

Допоміжні матеріали

І. Поняття інноваційних технологій в освіті

Сучасний розвиток вищої освіти характеризується переходом від моделі, у якій основна увага приділяється передачі студентам готової інформації, до моделі, орієнтованої на активну діяльність здобувача, розвиток його самостійності, критичного мислення, творчості та здатності застосовувати знання у професійних ситуаціях.

Інновація в освітньому процесі - це впровадження нових або вдосконалених ідей, підходів, методів, технологій та засобів, які спрямовані на підвищення ефективності навчання та якості освітніх результатів.

Інноваційні технології навчання - це сукупність сучасних педагогічних підходів, методів, форм і засобів організації освітнього процесу, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів, розвиток їх компетентностей та підвищення ефективності навчання.

Важливо зазначити, що інноваційність не зводиться лише до використання комп'ютера, мультимедійної презентації або онлайн-платформи.

Наприклад, викладач може використовувати сучасну презентацію, але при цьому залишатися в межах традиційної моделі навчання.

Натомість інноваційний підхід передбачає зміну самої організації діяльності студента**:** не «студент слухає → викладач пояснює», а «студент досліджує → аналізує → обговорює → приймає рішення → створює власний результат».

ІІ. Переваги та можливі обмеження інноваційних технологій

Інноваційні технології мають значний педагогічний потенціал, проте їх використання потребує методичної доцільності.

Переваги інноваційних технологій	Можливі обмеження
підвищення мотивації у навчанні	потреба у відповідній матеріально-

	технічній базі
активізація пізнавальної діяльності	необхідність цифрової компетентності викладача
розвиток критичного мислення	додаткові витрати часу на підготовку
формування самостійності	ризик використання технологій без чіткої педагогічної мети
розвиток комунікативних навичок	нерівний рівень цифрової грамотності студентів
наближення навчання до професійної діяльності	необхідність перевірки достовірності цифрової інформації
можливість індивідуалізації	
розвиток цифрової компетності	
підвищення практичної спрямованості навчання	

Отже, інноваційна технологія є ефективною не сама по собі, а тоді, коли вона відповідає меті, змісту та очікуваним результатам навчання.

Рекомендовані джерела

1. Хом'юк І. В., Петрук В. А., Голюк О. А., Хом'юк В. В. Інноваційні технології в освітньому процесі : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2020. 88 с.
2. Ребуха Л. З., Білоус І. І., Брик Р. С. та ін. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.
3. Бахтіярова Х. Ш., Арістова А. В., Волобуєва С. В. Інноваційні технології навчання : навчальний посібник. Київ : НТУ, 2017.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : посібник. Київ : Академвидав, 2012. 352 с.

Модуль 2. ***Суб'єкти освітнього процесу в ЗВО***

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1.
Індивідуальний стиль освітньо-професійної діяльності студентів.

Мета заняття: формування у студентів розуміння сутності індивідуального стилю освітньо-професійної діяльності, усвідомлення власних навчальних і професійних можливостей, розвиток навичок саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю та професійного саморозвитку.

Теоретичні питання

1. Розкажіть про наукову роботу студентів як важливий чинник ефективності професійної підготовки фахівців з вищою освітою.

2. Охарактеризуйте методичні основи і системність організації науково-дослідної роботи студентів.

3. Поясніть основу форм, видів і методів освітньо-професійної діяльності студентів.

Практичні питання

1. У деяких країнах Західної Європи перед початком навчання укладається контракт (договір) про навчання, у якому передбачаються конкретні умови, у тому числі обов'язковим є таке запитання: «Як ви бажаєте навчатися: з контролем чи без контролю знань, поведінки? Якщо студент бажає навчатися без контролю знань та оцінок, плата за навчання у 3–4 рази менше. Чому? Як ви це можете пояснити? Які функції виконує контроль під час навчання, що збільшує його вартість?

2. Складіть план проведення дискусії на одну з актуальних тем, яка цікавить сучасних студентів. До плану включіть запитання дискусійного характеру з обраної вами тематики.

3. Ви куратор групи студентів першого курсу. Складіть покроковий план ваших дій, що стосується соціалізації та соціальної адаптації студентів і формування студентської групи на принципах згуртованості і взаємовиручки.

4. Завдання: Проаналізуйте основні компоненти індивідуального стилю освітньо-професійної діяльності та визначте, як кожен із них проявляється у навчанні й професійній підготовці майбутнього фахівця спеціальності «Агронімія»

Компонент індивідуального стилю	Зміст компонента	Як проявляється в освітній діяльності студента	Примітки
Мотиваційний	Професійні мотиви, інтерес до навчання, усвідомлення значущості майбутньої професії		
Когнітивний	Особливості сприймання, опрацювання, запам'ятовування та використання інформації		
Організаційний	Планування, самоорганізація, розподіл часу, визначення		

	пріоритетів		
Комунікативний	Особливості взаємодії, співпраці та професійного спілкування		
Практично-діяльнісний	Способи виконання практичних завдань, застосування знань і прийняття рішень		
Рефлексивний	Самоаналіз, самооцінювання, усвідомлення помилок і результатів діяльності		
Саморегуляційний	Здатність керувати власною діяльністю, увагою, працездатністю та емоційними реакціями		
Творчий	Здатність знаходити нестандартні способи розв’язання професійних завдань		

.

Допоміжні матеріали

І. Поняття індивідуального стилю діяльності

Індивідуальність людини проявляється не тільки в її характері, здібностях чи темпераменті, а й у тому, як саме вона виконує певну діяльність**.** Двоє студентів можуть мати однаковий рівень знань, навчатися за однією освітньою програмою та виконувати однакове завдання, але використовувати різні способи його виконання.

Саме це зумовлює необхідність розглядати індивідуальний стиль діяльності як систему характерних для конкретної особистості способів, прийомів і засобів організації та виконання діяльності.

У психолого-педагогічній літературі індивідуальний стиль діяльності розглядають як стійку індивідуально специфічну систему психологічних засобів, прийомів і способів виконання діяльності. Його важливою особливістю є те, що люди з різними індивідуально-психологічними характеристиками можуть досягати високої результативності, використовуючи різні способи діяльності.

Таким чином, індивідуальний стиль не означає «робити все по-своєму» без урахування професійних вимог**.** Навпаки, він формується в процесі пристосування індивідуальних можливостей людини до об'єктивних вимог діяльності.

Для студента закладу вищої освіти індивідуальний стиль доцільно розглядати як систему характерних для нього способів організації навчання, виконання навчально-професійних завдань, взаємодії з викладачами та іншими студентами, прийняття рішень, самоконтролю і професійного саморозвитку.

Дослідження професійної підготовки студентів підкреслюють, що індивідуальний стиль навчально-професійної діяльності є одним із чинників успішності студента, а особливого значення набуває формування власного стилю організації самостійної роботи.

Для майбутнього агронома це поняття набуває особливого значення, оскільки професійна діяльність передбачає:

- самостійне прийняття рішень;
- аналіз великої кількості інформації;
- спостереження та оцінювання стану рослин і ґрунту;
- планування технологічних операцій;
- роботу з цифровими та інформаційними ресурсами;
- відповідальність за результати професійних рішень;
- уміння діяти в умовах невизначеності;
- постійне професійне оновлення знань.

Формування індивідуального стилю діяльності слід розглядати як складову професійного становлення майбутнього фахівця за спеціальністю Агронімія.

2. Етапи формування індивідуального стилю

I етап — адаптаційний

Студент пристосовується до вимог закладу вищої освіти, опановує правила організації навчання, вчиться планувати час та виконувати завдання.

II етап — діагностичний

Студент визначає власні:

- здібності;
- інтереси;
- сильні сторони;
- труднощі;

- способи навчання;
- професійні інтереси.

III етап — пошуковий

Відбувається пошук найбільш ефективних способів виконання навчально-професійних завдань.

IV етап — практичний

Обрані способи перевіряються під час:

- практичних занять;
- лабораторних робіт;
- навчальних практик;
- виробничої практики;
- курсового та дипломного проєктування.

V етап — рефлексивно-корекційний

Студент аналізує результати та за необхідності змінює власні способи діяльності.

VI етап — професійно-творчий

Сформований стиль стає основою для професійного саморозвитку та формування власної професійної позиції.

Рекомендовані джерела

1. Шама І. П. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців в умовах цифровізації освітнього середовища університету. *Освіта та педагогічна наука*. 2024. № 2 (186). С. 94–104. https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2(186)-94-104

2. Мешко Г. М., Мешко О. І. Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності як засобу гармонізації особистості майбутнього вчителя. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2026. Вип. 1 (58). С. 171–177. https://dspace.uzhnu.edu.ua/handle/lib/91586

3. Пісна Т. М. Формування індивідуального стилю викладача в сфері професійної освіти: ознаки та педагогічні умови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. С. 114-119. https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1139/1067

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2.
Особливості діяльності викладачів ЗВО в сучасних умовах. Імідж викладача.

Мета заняття: сформувати у здобувачів освіти розуміння особливостей професійної діяльності викладача закладу вищої освіти, сутності професійно-педагогічного спілкування, педагогічної культури та педагогічної техніки; ознайомити з основними типологіями особистості викладача; сформувати уявлення про професійний імідж викладача та його значення для ефективної освітньої взаємодії.

Теоретичні питання

1. Сутність і зміст професійної діяльності викладача закладу вищої освіти.

2. Основні функції та професійні ролі викладача ЗВО.
3. Сучасні вимоги до професійної діяльності викладача вищої школи.

Практичні питання

1. Пропивши види професійної діяльності викладача ЗВО
2. Проаналізуйте стилі педагогічного спілкування, зазначте переваги та недоліки кожного

Творче завдання

1. Наведи приклади прояву у викладача ЗВО характеристик, важливих у професійній діяльності: комунікативна компетентність, педагогічний такт, емоційна врівноваженість тощо.
2. Складіть імідж викладача ЗВО, який викладає різні дисципліни спеціальності «Агронімія».

Допоміжні матеріали

І. Професійна та педагогічна культура викладача ЗВО

Професійна культура викладача закладу вищої освіти – це інтегральна характеристика його професійної діяльності, що відображає рівень професійних знань, компетентностей, цінностей, морально-етичних норм, відповідальності та здатності ефективно виконувати професійні функції. Професійна культура охоплює не лише володіння викладачем фаховими знаннями, а й ставлення до професії, здобувачів освіти, колег, результатів власної діяльності та постійного професійного розвитку. Вона проявляється у здатності викладача діяти компетентно, відповідально, етично та відповідно до сучасних вимог вищої освіти.

Педагогічна культура викладача - це інтегрована характеристика його професійної діяльності, що охоплює систему педагогічних цінностей, професійних знань, умінь, норм поведінки, педагогічної майстерності та культури взаємодії зі студентами. Педагогічна культура проявляється у способах педагогічного спілкування, стилі взаємодії зі студентами, педагогічному такті, толерантності, справедливості, повазі до особистості здобувача освіти, умінні створювати сприятливу психологічну атмосферу**.**

Взаємозв’язок професійної та педагогічної культури

Їх можна розглядати як співвідношення загального і спеціального**.** Професійна культура охоплює всі основні аспекти професійної діяльності викладача, тоді як педагогічна культура акцентує увагу саме на його педагогічній діяльності та взаємодії з учасниками освітнього процесу**.**

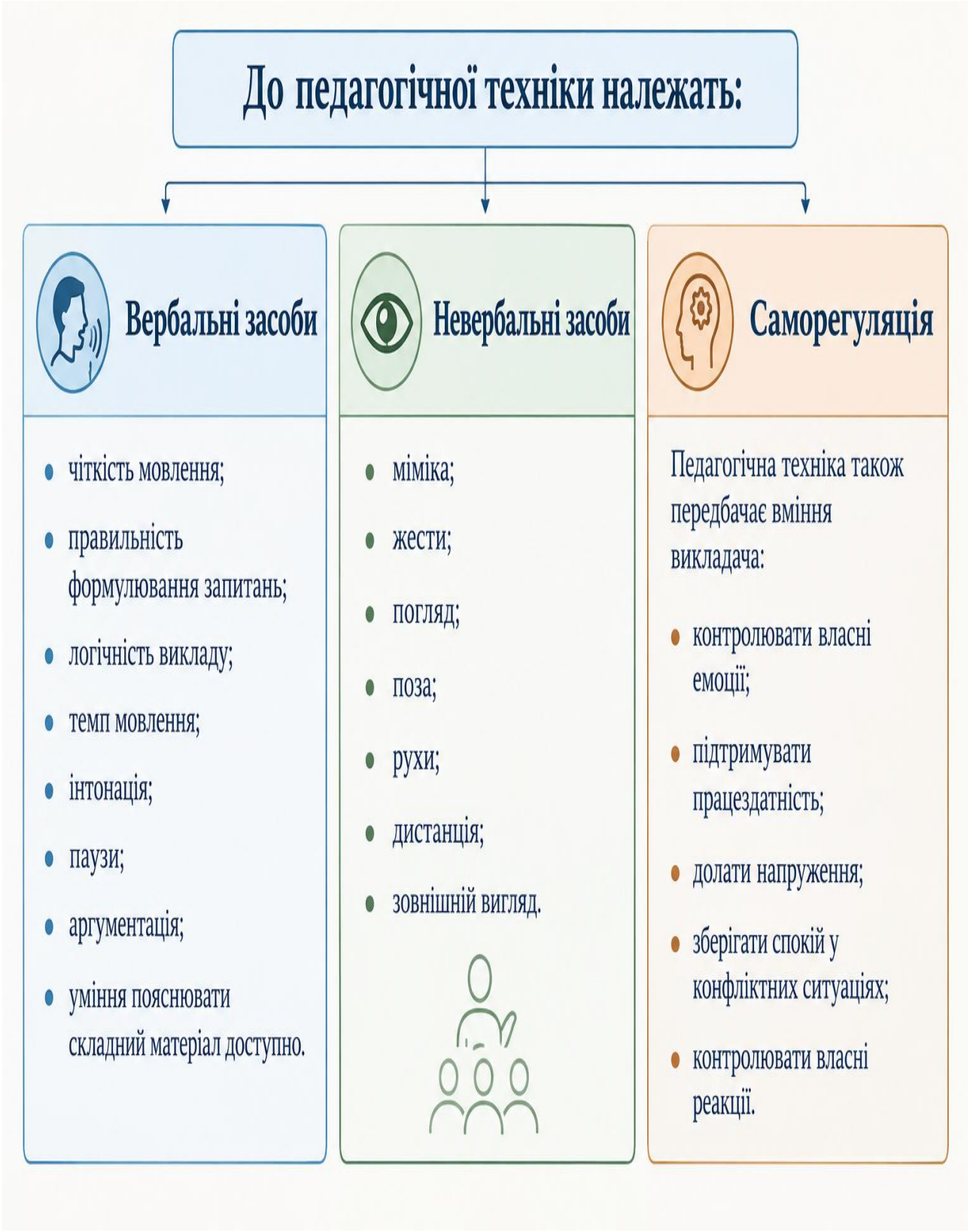
Професійна культура → педагогічна культура → педагогічна майстерність → ефективна професійна діяльність.

Високий рівень професійної та педагогічної культури сприяє підвищенню якості освітнього процесу, довірі студентів до викладача, формуванню його позитивного професійного іміджу та ефективності педагогічної взаємодії**.**

Основні складові педагогічної культури

Складова	Характеристика
Ціннісна	гуманістичні цінності, повага до особистості студента
Когнітивна	педагогічні, психологічні та професійні знання
Комунікативна	культура професійного спілкування
Етична	дотримання норм професійної етики
Методична	володіння методами та технологіями навчання
Рефлексивна	здатність аналізувати власну педагогічну діяльність
Творча	здатність до пошуку нових способів організації навчання
Інформаційно-цифрова	здатність ефективно використовувати сучасні цифрові ресурси

ІІ. Педагогічна техніка викладача - це сукупність умінь і прийомів, за допомогою яких викладач організовує власну поведінку та педагогічну взаємодію зі студентами.

ІІІ. Імідж викладача ЗВО **-** це цілісне уявлення про нього, яке формується у студентів, колег та інших учасників освітнього процесу на основі його професійної діяльності, поведінки, комунікації та зовнішнього вигляду.

Імідж включає:

Професійний компонент → компетентність, ерудиція, відповідальність.
Комунікативний компонент → культура мовлення, уміння слухати, доступність для спілкування.
Етичний компонент → справедливість, доброзичливість, толерантність, педагогічний такт.
Візуальний компонент → охайність, доречність зовнішнього вигляду.
Цифровий компонент → культура онлайн-комунікації, грамотне використання цифрових освітніх ресурсів.

Важливо розуміти, що позитивний імідж викладача не створюється лише зовнішніми атрибутами. Його основою є професійна компетентність, культура поведінки та якість взаємодії зі студентами**.**

Рекомендована література

1. Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Жиленко М. В. Педагогічна майстерність викладача : підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2024. 231 с.
2. Зайченко І. В., Теслюк В. М., Каленський А. А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник. Київ : Ліра-К, 2021. 484 с.
3. Теслюк В. М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2021. 340 с.
4. Педагогічна майстерність : підручник / за ред. І. А. Зязюна. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ : Вища школа, 2004. 376 с.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3.
Конфлікти в освітньому процесі: відпрацювання навичок ефективного вирішення конфліктів.

Мета заняття : Сформувати у здобувачів вищої освіти системне уявлення про сутність конфлікту як соціально-психологічного та педагогічного явища, особливості його виникнення й розвитку в освітньому середовищі закладу вищої освіти; розкрити основні види, причини та функції конфліктів; охарактеризувати стратегії поведінки учасників конфліктної взаємодії, способи профілактики та технології конструктивного розв’язання конфліктних ситуацій.

Теоретичні питання

1. Що таке конфліктна ситуація?
2. Перерахуй які типи конфліктів можуть зустрічатися в системі освіти, які їх причини.
3. Поясни чому конфлікти краще вирішувати ніж переводити в латентний стан.

Практична робота

1. Які причини виникнення наведених нижче конфліктних ситуацій

- *Викладач не повідоми вимоги щодо організації процесу навчання, а на іспиті знизив студенту бал за систематичні запізнення (відміть всі правильні варіанти)*

□ організаційні причини
□ комунікативні причини
□ особистісно-психологічні
□ ціннісні
□ мотиваційні
□ соціально-рольові
□ оціночні

- *Студент отримує другу вищу освіту, працює за фахом. Вважає, що деякі викладачі мають недостатньо практичного досвіду. Студент не завжди доречно публічно коментує лекцію молодого викладача*

□ організаційні причини
□ комунікативні причини
□ особистісно-психологічні
□ ціннісні
□ мотиваційні
□ соціально-рольові
□ оціночні

- *Студент написав завдання за допомогою ШІ, але не зазначив цього. Викладач звернув увагу студента на це. Але студент продовжує наполягати на своєму*

□ організаційні причини
□ комунікативні причини
□ особистісно-психологічні
□ ціннісні
□ мотиваційні
□ соціально-рольові
□ оціночні

2. Запропонуй способи попередження конфліктів з наведених вище ситуацій

3. *На заняттях група студентів систематично не виконує завдання викладача. Окрім цього, вони голосно розмовляють, демонстративно переглядають телефони, обговорюють проблеми які не стосуються занять. Викладач спочатку робив зауваження, а потім перестав звертати на них увагу.*

Визначити, яку стратегію поведінки використовує учасник конфлікту:
□ суперництво,

□ співробітництво,
□ компроміс,
□ уникнення,
□ пристосування

Творче завдання

Проблемна ситуація: Студент вважає, що його оцінено несправедливо. Хоче отримати найвищий бал. Як аргумент приводить високі навчальні досягнення з інших предметів. При цьому студент не систематично відвідував практичні заняття і частково здав домашні завдання.

Завдання викладача провести розмову так, щоб не загострити конфлікт, вислухати студента та спільно знайти рішення**.**

Допоміжні матеріали

І. Поняття та сутність конфлікту

Конфлікти є невід'ємною складовою суспільного життя та міжособистісної взаємодії. Вони виникають у сім'ї, професійних колективах, громадських організаціях, державних установах, а також у закладах освіти. Освітній процес, який передбачає постійну взаємодію великої кількості людей із різними потребами, цінностями, мотивами, досвідом та очікуваннями, є особливо сприятливим середовищем для виникнення різноманітних суперечностей. У широкому розумінні конфлікт можна визначити як зіткнення протилежних або несумісних інтересів, потреб, цілей, поглядів, позицій чи способів поведінки учасників взаємодії.

Водночас не кожна суперечність обов'язково перетворюється на конфлікт. Наявність різних думок або позицій сама по собі не є негативним явищем. Навпаки, конструктивна розбіжність поглядів може стимулювати розвиток, сприяти пошуку нових рішень та підвищувати якість освітнього процесу.

Проблема виникає тоді, коли суперечність набуває характеру протистояння, сторони починають сприймати інтереси одна одної як несумісні, а взаємодія супроводжується емоційною напругою, негативними оцінками або відкритою боротьбою.

У педагогічному контексті конфлікт доцільно розглядати як *суперечність у системі взаємодії учасників освітнього процесу, яка супроводжується протидією сторін та потребує спеціального врегулювання***.**

Важливо підкреслити, що конфлікт не завжди має виключно негативне значення. Його наслідки залежать від причин, предмета, інтенсивності, тривалості та способів розв'язання.

Причини конфліктів у ЗВО можуть бути різноманітними. Найчастіше вони пов'язані з:

- розбіжністю цілей та інтересів;

- недостатньою або неточною інформацією;
- порушенням правил і норм освітнього процесу;
- необ'єктивним або суб'єктивно сприйнятим оцінюванням;
- нерівномірним розподілом ресурсів, обов'язків чи навчального навантаження;
- різними вимогами викладачів;
- особливостями стилю педагогічного спілкування;
- авторитарною або надмірно поблажливою поведінкою викладача;
- недостатньою комунікацією;
- особистісними відмінностями учасників;
- високим рівнем навчального чи професійного навантаження;
- емоційним напруженням;
- невизначеністю або змінами в організації освітнього процесу.

Причини конфлікту можуть бути як об'єктивними, тобто пов'язаними з реальною організацією освітнього процесу, так і суб'єктивними, коли ситуація сприймається учасниками як несправедлива, загрозлива або неприйнятна.

Конструктивний конфлікт може:	Деструктивний конфлікт може:
Наслідки конфліктів	
• виявити проблеми в організації освітнього процесу; • сприяти відкритому обговоренню проблем; • стимулювати професійний та особистісний розвиток; • сприяти вдосконаленню правил і процедур; • підвищувати відповідальність учасників; • сприяти формуванню навичок комунікації; • приводити до пошуку оптимальних рішень.	• погіршення психологічного клімату; • зниження мотивації до навчання або професійної діяльності; • втрати довіри; • емоційного виснаження; • погіршення якості комунікації; • формування ворожості між учасниками; • зниження ефективності освітнього процесу.
Функція конфлікту	
□ інформаційна; □ діагностична; □ стимулювальна; □ інтегративна; □ інноваційна; □ функція розвитку.	□ дезорганізація діяльності; □ погіршення взаємин; □ зниження довіри; □ психологічна напруга; □ формування негативних стереотипів; □ зниження ефективності навчання та праці.

Отже, основною педагогічною проблемою є не стільки сам факт існування конфліктів, скільки здатність учасників освітнього процесу конструктивно ними управляти.

II. Динаміка конфлікту

III Модель конструктивного вирішення конфліктів

Модель конструктивного вирішення конфлікту
Від напруження — до взаєморозуміння
1
Усвідомлення конфлікту
Зрозуміти, у чому суть проблеми
2
Емоційна стабілізація
Заспокоїтися, уникати емоцій
3
Визначення інтересів
З'ясувати, чого хоче кожна сторона
4
Діалог
Слухати, чути, розуміти
5
Пошук рішень
Запропонувати варіанти
6
Взаємоприйнятне рішення
Обрати найкращий варіант
7
Реалізація і контроль
Домовитись, виконати, оцінити
Ключові принципи
Повага
Діалог
Інтереси, а не позиції
Я-повідомлення
Співпраця
Результат
Збережені відносини та спільне рішення
КОНФЛІКТ — ЦЕ НЕ КІНЕЦЬ, А МОЖЛИВІСТЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ

САМОСТІЙНА РОБОТА

ТЕМА 1. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПРОСТІР ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про методологічні засади педагогіки вищої школи; сформувати розуміння рівнів методології педагогічного дослідження, основних методологічних підходів і принципів; розвинути вміння застосовувати методологічний інструментарій для аналізу освітніх процесів і педагогічних явищ у закладі вищої освіти.

Завдання 1. Теоретичне опрацювання теми

Опрацюйте рекомендовану літературу та розкрийте зміст таких понять:

- методологія;
- методологія педагогіки;
- методологія педагогіки вищої школи;
- методологічний підхід;
- методологічний принцип;
- метод педагогічного дослідження;
- педагогічне дослідження;
- наукова проблема;
- об'єкт і предмет педагогічного дослідження;
- наукова гіпотеза.

Результат: складіть короткий термінологічний словник із 10–12 понять.

Завдання 2. «Рівні методології педагогіки»

Охарактеризуйте основні рівні методології педагогічного дослідження:

1. філософський;
2. загальнонауковий;
3. конкретно-науковий;
4. технологічний.

Заповніть таблицю:

Рівень методології	*Основний зміст*	*Приклад застосування в педагогіці вищої школи*
Філософськй		
Загальнонауковий		
Конкретно-науковий		
Технологічний		

Завдання 3. «Методологічні підходи»

Охарактеризуйте основні методологічні підходи, які використовуються в педагогіці вищої школи:

- системний;
- особистісно орієнтований;
- діяльнісний;
- компетентнісний;
- аксіологічний;
- культурологічний;
- синергетичний;
- суб'єкт-суб'єктний.

Для кожного підходу визначте: *сутність → основні положення → можливості застосування → приклад в освітньому процесі ЗВО.*

Завдання 4. «Знайди методологічний підхід»

Проаналізуйте наведені педагогічні ситуації та визначте, який методологічний підхід найбільш доцільно використати.

- Ситуація А

Викладач організовує освітній процес з урахуванням індивідуальних можливостей, потреб, досвіду та освітніх цілей кожного здобувача.
Який підхід? Чому?

- Ситуація Б

Під час вивчення дисципліни основна увага приділяється формуванню здатності здобувача застосовувати знання для вирішення професійних завдань.
Який підхід? Чому?

- Ситуація В

Освітній процес розглядається як цілісна система взаємопов'язаних компонентів: мети, змісту, методів, форм, засобів та результатів навчання.
Який підхід? Чому?

- Ситуація Г

Студент розглядається не як пасивний отримувач інформації, а як активний учасник освітнього процесу, здатний самостійно визначати цілі та способи діяльності.
Який підхід? Чому?

Завдання 5. «Методологія педагогічного дослідження»

Уявіть, що вам необхідно провести педагогічне дослідження на тему: «Формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій навчання».
Визначте:

1. актуальність дослідження;
2. проблему дослідження;
3. об'єкт;
4. предмет;
5. мету;
6. завдання;
7. гіпотезу;
8. методологічні підходи;
9. методи дослідження;
10. очікувані результати.

Результат оформіть у вигляді схеми «Методологічний апарат педагогічного дослідження».

Очікувані результати самостійної роботи

Після виконання завдань здобувач вищої освіти повинен:

- розуміти сутність методології педагогіки вищої школи;
- розрізняти основні рівні методології;
- характеризувати основні методологічні підходи;
- визначати взаємозв'язок методології, теорії та педагогічної практики;
- правильно визначати об'єкт, предмет, мету та завдання педагогічного дослідження;
- добирати методологічні підходи відповідно до проблеми дослідження;
- обґрунтовувати вибір методів педагогічного дослідження;
- застосовувати методологічні знання для аналізу сучасних проблем вищої освіти;
- формувати власну методологічну культуру майбутнього фахівця.

ТЕМА 2. НАУКОВІ ПІДХОДИ У ПЕДАГОГІЦІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про сутність і значення наукових підходів у педагогіці вищої школи; сформувати розуміння ролі системного, особистісно

орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного, культурологічного, синергетичного та інших підходів у дослідженні й організації освітнього процесу; розвинути вміння аналізувати педагогічні явища з позицій різних наукових підходів та обґрунтовано добирати їх відповідно до мети й завдань освітньої діяльності.

Завдання 1. Теоретичне опрацювання теми

Опрацюйте рекомендовану літературу та розкрийте зміст таких понять:

- науковий підхід;
- методологічний підхід;
- педагогічний підхід;
- системний підхід;
- особистісно орієнтований підхід;
- діяльнісний підхід;
- компетентнісний підхід;
- аксіологічний підхід;
- культурологічний підхід;
- синергетичний підхід;
- суб'єкт-суб'єктний підхід;
- інтегративний підхід.

Результат: складіть короткий термінологічний словник із 10–12 понять**.**

Завдання 2. «Класифікація наукових підходів у педагогіці вищої школи»

Охарактеризуйте основні наукові підходи, які використовуються для дослідження та організації освітнього процесу у ЗВО.

Заповніть таблицю:

Науковий підхід	**Основна ідея**	**Що є центром уваги?**	**Приклад застосування у ЗВО**
Системний			
Особистісно орієнтований			
Діяльнісний			
Компетентнісний			
Аксіологічний			
Культурологічний			
Синергетичний			
Суб'єкт-суб'єктний			

Завдання: після заповнення таблиці сформулюйте висновок про те, чому для аналізу сучасної вищої освіти доцільно використовувати не один, а комплекс взаємопов'язаних наукових підходів.

Завдання 3. «Характеристика основних наукових підходів»

Охарактеризуйте кожен із наведених підходів за алгоритмом: сутність → основні положення → предмет уваги → можливості застосування → приклад з освітнього процесу ЗВО.

1. Системний підхід

Розглядає освітній процес як цілісну систему, компоненти якої взаємопов'язані та взаємозалежні.

2. Особистісно орієнтований підхід

Передбачає орієнтацію освітнього процесу на особистість здобувача, його потреби, здібності, інтереси, індивідуальний досвід та освітні можливості.

3. Діяльнісний підхід
Акцентує увагу на активній діяльності здобувача як основі його навчання, розвитку та професійного становлення.
4. Компетентнісний підхід
Орієнтує освітній процес не лише на засвоєння знань, а передусім на формування здатності застосовувати їх для вирішення практичних і професійних завдань.
5. Аксіологічний підхід
Передбачає розгляд освіти крізь призму цінностей, ціннісних орієнтацій, моральних норм та професійно-етичних засад.
6. Культурологічний підхід
Розглядає освіту як процес залучення особистості до культури, формування загальної та професійної культури майбутнього фахівця.
7. Синергетичний підхід
Розглядає освітній процес як відкриту, динамічну систему, розвиток якої відбувається через взаємодію різних чинників, самоорганізацію та саморозвиток.
8. Суб'єкт-суб'єктний підхід
Передбачає партнерську взаємодію викладача і здобувача як рівноправних суб'єктів освітнього процесу.

Результат: підготуйте порівняльну характеристику 4 обраних наукових підходів**.**

Завдання 4. «Визначте науковий підхід»

Проаналізуйте наведені педагогічні ситуації та визначте, який науковий підхід найбільш повно відображає описану ситуацію. Обґрунтуйте свою відповідь.

- Ситуація А

Викладач під час організації навчання враховує індивідуальні освітні потреби студентів, їхній попередній досвід, рівень підготовки, інтереси та можливості.
Який підхід? Чому?

- Ситуація Б

На практичних заняттях студенти не лише засвоюють теоретичний матеріал, а й виконують професійно орієнтовані завдання, моделюють виробничі ситуації та приймають практичні рішення.
Який підхід? Чому?

- Ситуація В

Освітній процес ЗВО аналізується як сукупність взаємопов'язаних компонентів: мети, змісту, суб'єктів, методів, форм, засобів, результатів та умов навчання.
Який підхід? Чому?

- Ситуація Г

Викладач і студент спільно визначають навчальні цілі, обговорюють результати роботи, аргументують власні позиції та приймають рішення на основі діалогу.
Який підхід? Чому?

- Ситуація Д

Під час навчання увага приділяється формуванню відповідального ставлення до професії, академічної доброчесності, професійної етики та цінностей майбутньої професійної діяльності.
Який підхід? Чому?

Завдання 5. «Підхід → освітня проблема → педагогічне рішення»

Оберіть одну з проблем сучасної вищої освіти:

- зниження навчальної мотивації студентів;
- недостатня сформованість професійних компетентностей;
- низька активність здобувачів під час занять;
- труднощі адаптації студентів до освітнього середовища ЗВО;

- недостатній розвиток критичного мислення;
- проблеми організації самостійної роботи;
- недостатня індивідуалізація навчання.

Визначте:

1. обрану освітню проблему;
2. причини її виникнення;
3. науковий підхід, з позицій якого доцільно її аналізувати;
4. основні положення обраного підходу;
5. можливі педагогічні рішення;
6. очікуваний результат.

Результат: оформіть у вигляді логічної схеми:
Освітня проблема → науковий підхід → педагогічний аналіз → педагогічне рішення → очікуваний результат.

Завдання 6. «Комплексне застосування наукових підходів»

Розгляньте педагогічну ситуацію:

У ЗВО необхідно підвищити якість професійної підготовки майбутніх фахівців. Перед викладачем постає завдання організувати освітній процес таким чином, щоб студенти активно залучалися до навчання, набували професійних компетентностей, розвивали самостійність і відповідальність, усвідомлювали професійні цінності та були здатними застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

Проаналізуйте цю ситуацію з позицій:

- системного підходу;
- особистісно орієнтованого підходу;
- діяльнісного підходу;
- компетентнісного підходу;
- аксіологічного підходу;
- суб'єкт-суб'єктного підходу.

Заповніть таблицю:

Підхід	Як розглядається проблема?	Яке педагогічне рішення пропонується?
Системний		
Особистісно орієнтований		
Діяльнісний		
Компетентнісний		
Аксіологічний		
Суб'єкт-суб'єктний		

Зробіть висновок: який із підходів, на вашу думку, є найбільш ефективним для вирішення цієї проблеми? Чи можливе їх комплексне застосування?

Завдання 7. Міні-проєкт «Науковий підхід у моїй професійній підготовці»

Оберіть один науковий підхід, який, на вашу думку, має найбільше значення для професійної підготовки майбутнього фахівця.

Підготуйте короткий аналітичний матеріал, у якому розкрийте:

1. сутність обраного підходу;
2. його основні принципи;
3. значення для вищої освіти;
4. можливості використання у професійній підготовці;

5. конкретний приклад його реалізації;
6. переваги та можливі обмеження.

Рекомендований обсяг: 1–2 сторінки.

Очікувані результати самостійної роботи

Після виконання завдань здобувач вищої освіти повинен:

- розуміти сутність і значення наукових підходів у педагогіці вищої школи;
- знати основні наукові та методологічні підходи до аналізу освітніх явищ;
- розрізняти системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, аксіологічний, культурологічний та синергетичний підходи;
- характеризувати основні положення різних наукових підходів;
- визначати можливості застосування наукових підходів у педагогічній практиці;
- аналізувати освітні ситуації з позицій різних наукових підходів;
- обґрунтовано добирати науковий підхід відповідно до конкретної педагогічної проблеми;
- розуміти взаємозв'язок та можливість комплексного застосування різних підходів;
- застосовувати наукові підходи для аналізу сучасних проблем вищої освіти;
- формувати навички наукового та критичного аналізу педагогічних явищ;
- розвивати власну методологічну та науково-педагогічну культуру**.**

ТЕМА 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗВО

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про сучасні тенденції розвитку освітнього процесу в закладах вищої освіти; сформувати розуміння основних напрямів трансформації вищої освіти, цифровізації, студентоцентрованого, компетентнісного та змішаного навчання; розвинути вміння аналізувати сучасні освітні тенденції та визначати можливості їх застосування в освітньому процесі ЗВО.

Завдання 1. Теоретичне опрацювання теми

Опрацюйте рекомендовану літературу та розкрийте зміст таких понять:

- сучасні тенденції вищої освіти;
- освітній процес у ЗВО;
- студентоцентрований підхід;
- компетентнісний підхід;
- цифровізація освіти;
- цифрова компетентність;
- змішане навчання;
- дистанційне навчання;
- інноваційні технології навчання;
- персоналізація навчання;
- академічна мобільність;
- інклюзивна освіта;
- формувальне оцінювання;
- дуальна освіта;
- безперервна освіта.

Результат: складіть короткий термінологічний словник із *12–15 понять***,** визначивши їх сутність та значення для сучасної вищої освіти.

Завдання 2. «Сучасні тенденції розвитку вищої освіти»

Охарактеризуйте основні тенденції, які визначають трансформацію освітнього процесу в сучасному ЗВО:

1. студентоцентризм;
2. компетентнісна орієнтація освіти;

3. цифровізація та технологізація освітнього процесу;
4. поширення змішаного та дистанційного навчання;
5. індивідуалізація та персоналізація навчання;
6. розвиток інклюзивної освіти;
7. академічна мобільність та інтернаціоналізація;
8. посилення практичної та професійної спрямованості освіти;
9. розвиток освіти впродовж життя;
10. інтеграція інноваційних та інтерактивних технологій навчання.

Заповніть таблицю

Сучасна тенденція	Основний зміст	Можливості реалізації в ЗВО
Студентоцентризм		
Компетентнісна орієнтація		
Цифровізація освіти		
Змішане навчання		
Персоналізація навчання		
Інклюзивна освіта		
Академічна мобільність		
Практична спрямованість освіти		
Освіта впродовж життя		
Інноваційні технології		

Завдання 3. «Традиційна і сучасна модель освітнього процесу»

Порівняйте традиційну та сучасну моделі організації освітнього процесу у ЗВО. Проаналізуйте зміни за такими критеріями:

- роль викладача;
- роль здобувача вищої освіти;
- організація навчання;
- характер взаємодії викладача і студента;
- зміст освіти;
- методи навчання;
- використання цифрових технологій;
- підходи до оцінювання;
- організація самостійної роботи;
- орієнтація на результати навчання.

Заповніть таблицю:

Критерій	**Традиційна модель**	**Сучасна модель**
Роль викладача		
Роль здобувача		
Організація навчання		
Взаємодія		
Зміст освіти		
Методи навчання		

Цифрові технології		
Оцінювання		
Самостійна робота		
Результати навчання		

Результат: сформулюйте 5–7 висновків про основні зміни сучасного освітнього процесу у ЗВО.

Завдання 4. «Визнач сучасну тенденцію»

Проаналізуйте наведені педагогічні ситуації та визначте, яка сучасна тенденція

- Ситуація А

Викладач пропонує здобувачам самостійно обирати тему індивідуального завдання, форму його виконання та спосіб презентації результатів відповідно до власних освітніх інтересів.
Яка тенденція? Чому?

- Ситуація Б

Частина навчального матеріалу опрацьовується студентами самостійно на електронній платформі, а під час аудиторних занять здійснюється обговорення, виконання практичних завдань та аналіз проблемних ситуацій.
Яка тенденція? Чому?

- Ситуація В

Під час вивчення дисципліни студенти виконують практичні завдання, максимально наближені до майбутньої професійної діяльності, працюють із реальними професійними ситуаціями та розробляють власні проєкти.
Яка тенденція? Чому?

- Ситуація Г

Викладач використовує електронні освітні ресурси, онлайн-тести, мультимедійні матеріали, цифрові платформи та інтерактивні сервіси для організації навчання.
Яка тенденція? Чому?

- Ситуація Д

Для здобувачів із різними освітніми потребами викладач використовує різні способи подання матеріалу, адаптує завдання та забезпечує доступність освітнього середовища.
Яка тенденція? Чому?

Завдання 5. «Цифровізація освітнього процесу ЗВО»

Проаналізуйте можливості цифровізації освітнього процесу у закладі вищої освіти. Визначте:

1. основні напрями цифровізації освіти;
2. цифрові технології, які можуть використовуватися викладачем;
3. переваги цифрового навчання;
4. можливі ризики та проблеми цифровізації;
5. роль цифрової компетентності викладача;
6. роль цифрової компетентності здобувача;
7. можливості використання штучного інтелекту в освіті;
8. умови ефективного використання цифрових технологій.

Результат: розробіть схему «Цифровізація освітнього процесу ЗВО», у якій відобразіть: цифрові ресурси → цифрові технології → діяльність викладача → діяльність здобувача → результати навчання.

Завдання 6. «Сучасний викладач ЗВО»

Охарактеризуйте професійні характеристики сучасного викладача закладу вищої освіти.

Визначте, якими компетентностями, уміннями та якостями має володіти сучасний викладач. Розгляньте такі складові:

- професійна компетентність;
- педагогічна компетентність;
- цифрова компетентність;
- комунікативна компетентність;
- методична компетентність;
- дослідницька компетентність;
- інноваційність;
- здатність до самоосвіти;
- академічна доброчесність;
- здатність організовувати студентоцентрований освітній процес.

Результат: створіть модель «Професійний портрет сучасного викладача ЗВО»**.**

Завдання 7. «Сучасний здобувач вищої освіти»

Сформулюйте основні характеристики сучасного здобувача вищої освіти.

Визначте:

- роль здобувача в освітньому процесі;
- рівень його освітньої автономії;
- здатність до самоорганізації;
- навички самостійного навчання;
- цифрову компетентність;
- критичне мислення;
- комунікативні навички;
- здатність працювати в команді;
- готовність до професійного розвитку;
- відповідальність за результати власного навчання.

Результат: складіть схему «Модель сучасного здобувача вищої освіти» та сформулюйте 5 ключових компетентностей**,** які, на Вашу думку, є найбільш важливими для успішного навчання та професійної діяльності.

Завдання 8. «Сучасні тенденції у професійній підготовці майбутнього фахівця»

Уявіть, що Вам необхідно вдосконалити освітній процес підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю Н1 «Агрономія»**.**

Запропонуйте, які сучасні тенденції доцільно використати для підвищення якості професійної підготовки.

Визначте:

1. сучасні технології навчання;
2. форми практичної підготовки;
3. можливості цифрових технологій;
4. способи індивідуалізації навчання;
5. можливості проєктного навчання;
6. способи розвитку професійних компетентностей;
7. форми взаємодії з роботодавцями;
8. можливості дуальної освіти;
9. способи формування навичок самоосвіти;
10. критерії оцінювання результативності запропонованих змін.

Результат: розробіть мініпроєкт «Сучасна модель освітнього процесу майбутнього агронома».

Очікувані результати самостійної роботи
Після виконання завдань здобувач вищої освіти повинен:

- розуміти сутність сучасних тенденцій розвитку вищої освіти;
- характеризувати основні напрями трансформації освітнього процесу у ЗВО;
- розуміти сутність студентоцентрованого та компетентнісного підходів;
- визначати особливості цифровізації та технологізації освітнього процесу;
- розрізняти традиційні та сучасні моделі організації навчання;
- характеризувати можливості змішаного, дистанційного та персоналізованого навчання;
- визначати роль інноваційних технологій у професійній підготовці здобувачів;
- аналізувати роль сучасного викладача та здобувача в освітньому процесі;
- оцінювати переваги та можливі ризики використання цифрових технологій;
- визначати можливості застосування сучасних тенденцій у професійній підготовці майбутніх фахівців;
- розробляти пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу у ЗВО;
- застосовувати отримані знання для аналізу та розв’язання сучасних педагогічних проблем.

ТЕМА 4. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ.

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про сутність, основні напрями та перспективи цифровізації вищої освіти; сформувати розуміння особливостей організації дистанційного та змішаного навчання у ЗВО, можливостей використання цифрових освітніх технологій; розвинути вміння аналізувати переваги, ризики та педагогічні умови ефективного використання цифрових технологій в освітньому процесі.

Завдання 1. Теоретичне опрацювання теми

Опрацюйте рекомендовану літературу та розкрийте зміст таких понять:

- цифровізація освіти;
- цифрова трансформація освіти;
- цифрове освітнє середовище;
- цифрові освітні ресурси;
- цифрова компетентність;
- дистанційне навчання;
- онлайн-навчання;
- змішане навчання;
- синхронне навчання;
- асинхронне навчання;
- система управління навчанням (LMS);
- віртуальне освітнє середовище;
- електронний освітній контент;
- цифрові технології навчання;
- цифрова безпека;
- цифрова грамотність;
- штучний інтелект в освіті.

Результат: складіть короткий термінологічний словник із 10–15 понять**,** визначивши їх сутність та значення для сучасної вищої освіти.

Завдання 2. «Цифровізація вищої освіти»

Охарактеризуйте основні напрями цифровізації освітнього процесу у ЗВО:
1. цифровізація управління освітою;

2. створення цифрового освітнього середовища;
3. використання електронних освітніх ресурсів;
4. розвиток дистанційного та онлайн-навчання;
5. упровадження змішаного навчання;
6. цифровізація оцінювання результатів навчання;
7. використання мультимедійних та інтерактивних технологій;
8. застосування штучного інтелекту в освіті;
9. розвиток цифрової компетентності викладачів і здобувачів;
10. забезпечення цифрової безпеки та академічної доброчесності.

Заповніть таблицю:

Напрям цифровізації	Основний зміст	Приклад реалізації у ЗВО
Цифрове освітнє середовище		
Електронні освітні ресурси		
Дистанційне навчання		
Змішане навчання		
Цифрове оцінювання		
Інтерактивні технології		
Штучний інтелект		
Цифрова компетентність		
Цифрова безпека		
Академічна доброчесність		

Завдання 3. «Дистанційне, онлайн та змішане навчання»

Порівняйте дистанційне, онлайн та змішане навчання**.**

Проаналізуйте їх за такими критеріями:

- форма організації;
- місце перебування учасників;
- характер взаємодії;
- синхронність/асинхронність;
- роль викладача;
- роль здобувача;
- цифрові ресурси;
- форми контролю;
- переваги;
- можливі проблеми.

Заповніть таблицю:

Критерій	Дистанційне навчання	Онлайн-навчання	Змішане навчання
Організація			
Взаємодія			
Синхронність			
Роль викладача			
Роль здобувача			
Цифрові ресурси			
Оцінювання			
Переваги			
Місце навчання			

Результат: сформулюйте **5–7** висновків щодо особливостей кожної моделі навчання.

Завдання 4. «Синхронне чи асинхронне?»

Проаналізуйте наведені ситуації та визначте, який вид організації дистанційного навчання — синхронний чи асинхронний — доцільно використати.

- Ситуація А

Викладач проводить відеолекцію в режимі реального часу. Студенти одночасно підключаються до заняття, ставлять запитання та беруть участь в обговоренні.
Який вид навчання? Чому?

- Ситуація Б

Викладач розміщує відеолекцію та навчальні матеріали на освітній платформі. Студенти самостійно переглядають матеріали у зручний для них час і виконують тестове завдання.
Який вид навчання? Чому?

- Ситуація В

Студенти протягом тижня опрацьовують електронні матеріали, а наприкінці тижня беруть участь у спільній онлайн-дискусії з викладачем.
Який вид навчання використано? Обґрунтуйте.

- Ситуація Г

Під час дистанційного заняття викладач організовує відеоконференцію, проводить опитування та одразу обговорює результати зі студентами.
Який вид навчання? Чому?

Завдання 5. «Цифрові технології в освітньому процесі»

Проаналізуйте можливості використання цифрових технологій у роботі викладача ЗВО.
Розгляньте такі напрями:

- проведення онлайн-занять;
- створення електронних лекцій;
- використання відеоматеріалів;
- інтерактивне тестування;
- електронне оцінювання;
- організація спільної роботи;
- проведення онлайн-дискусій;
- використання віртуальних лабораторій;
- створення цифрових навчальних курсів;
- використання штучного інтелекту.

Для кожної технології визначте: технологія → педагогічна мета → спосіб використання → переваги → можливі ризики.

Результат: розробіть схему «Цифрові технології в освітньому процесі ЗВО»**.**

Завдання 6. «Переваги та ризики цифровізації освіти»

Проаналізуйте позитивні та проблемні аспекти цифровізації вищої освіти.

Визначте переваги:

- доступність освіти;
- гнучкість навчання;
- індивідуалізація освітнього процесу;
- доступ до великої кількості інформаційних ресурсів;
- можливість використання мультимедійних матеріалів;

- оперативність оцінювання;
- розширення можливостей комунікації;
- підтримка самостійного навчання.

Визначте можливі ризики:

- цифрова нерівність;
- технічні проблеми;
- інформаційне перевантаження;
- зниження безпосередньої соціальної взаємодії;
- проблеми академічної доброчесності;
- залежність від цифрових технологій;
- ризики інформаційної безпеки;
- недостатня цифрова компетентність учасників освітнього процесу.

Заповніть таблицю:

Переваги цифровізації	**Можливі ризики**	**Шляхи мінімізації ризиків**

Завдання 7. «Цифрова компетентність викладача ЗВО»

Охарактеризуйте основні складові цифрової компетентності сучасного викладача.
Визначте значення:

- інформаційної грамотності;
- уміння працювати з цифровими ресурсами;
- створення цифрового освітнього контенту;
- організації онлайн-комунікації;
- цифрового оцінювання;
- використання інтерактивних технологій;
- забезпечення цифрової безпеки;
- дотримання академічної доброчесності;
- використання штучного інтелекту;
- постійного професійного саморозвитку.

Результат: створіть модель «Цифрова компетентність сучасного викладача ЗВО»**.**

Завдання 8. «Організація дистанційного заняття»

Уявіть, що Вам необхідно провести дистанційне практичне заняття зі здобувачами вищої освіти.
Розробіть його структуру.
Визначте:

1. тему заняття;
2. мету;
3. очікувані результати;
4. цифрову платформу;
5. способи комунікації;
6. електронні навчальні матеріали;
7. методи навчання;
8. інтерактивні завдання;
9. способи організації самостійної роботи;
10. форми поточного контролю;
11. спосіб зворотного зв'язку;
12. критерії оцінювання.

Результат: розробіть короткий сценарій «Дистанційне практичне заняття у ЗВО»**.**

Завдання 9. «Цифрове освітнє середовище ЗВО»

Проаналізуйте, яким має бути ефективне цифрове освітнє середовище закладу вищої освіти.

Визначте його основні компоненти: інфраструктура → цифрові платформи → електронні ресурси → цифрові сервіси → комунікація → навчання → оцінювання → інформаційна безпека.

Розкрийте функції кожного компонента.

Результат: створіть структурно-логічну схему «Цифрове освітнє середовище сучасного ЗВО»**.**

Завдання 10. «Дистанційне навчання майбутнього»

Розробіть власне бачення перспектив розвитку дистанційного навчання у ЗВО.

Визначте:

1. які цифрові технології будуть найбільш важливими;
2. як зміниться роль викладача;
3. як зміниться роль здобувача;
4. які форми навчання будуть переважати;
5. як використовуватиметься штучний інтелект;
6. як здійснюватиметься оцінювання;
7. як забезпечуватиметься академічна доброчесність;
8. які ризики необхідно буде враховувати;
9. які компетентності будуть необхідні викладачеві;
10. яким має бути цифрове освітнє середовище майбутнього.

Результат: розробіть міні**п**роєкт «Дистанційне навчання у ЗВО майбутнього»**.**

Очікувані результати самостійної роботи

Після виконання завдань здобувач вищої освіти повинен:

- розуміти сутність цифровізації та цифрової трансформації вищої освіти;
- характеризувати основні напрями цифровізації освітнього процесу;
- розрізняти дистанційне, онлайн та змішане навчання;
- розуміти особливості синхронної та асинхронної організації навчання;
- характеризувати можливості використання цифрових освітніх ресурсів;
- визначати педагогічні можливості цифрових технологій;
- аналізувати переваги та ризики цифровізації вищої освіти;
- розуміти сутність цифрової компетентності викладача та здобувача;
- визначати педагогічні умови ефективної організації дистанційного навчання;
- уміти добирати цифрові технології відповідно до мети та змісту навчання;
- застосовувати цифрові інструменти для організації навчальної та самостійної роботи;
- розуміти значення цифрової безпеки та академічної доброчесності в цифровому освітньому середовищі;
- аналізувати перспективи використання штучного інтелекту у вищій освіті;
- розробляти моделі та сценарії організації цифрового і дистанційного навчання;
- формувати готовність до ефективної діяльності в цифровому освітньому середовищі.

Підсумкове творче завдання

«Модель цифрового освітнього процесу ЗВО»

Розробіть власну модель сучасного цифрового освітнього процесу, відобразивши взаємозв'язок: цифрове освітнє середовище → викладач → здобувач → цифрові технології → форми навчання → навчальна взаємодія → оцінювання → зворотний зв'язок → результати навчання.

Результат представте у вигляді структурно-логічної схеми, концептуальної моделі або презентації «Цифровий освітній процес сучасного ЗВО»**.**

ТЕМА 5. ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС В ЗВО

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про сутність, мету, завдання, принципи та закономірності виховного процесу у закладі вищої освіти; сформувати розуміння основних напрямів виховання студентської молоді та ролі викладача у формуванні особистості майбутнього фахівця; розвинути вміння аналізувати виховні ситуації та визначати ефективні форми, методи й засоби виховного впливу у ЗВО.

Завдання 1. Теоретичне опрацювання теми

Опрацюйте рекомендовану літературу та розкрийте зміст таких понять:

- виховання;
- виховний процес;
- виховна система ЗВО;
- мета виховання;
- завдання виховання;
- принципи виховання;
- закономірності виховання;
- зміст виховання;
- методи виховання;
- форми виховної роботи;
- засоби виховання;
- виховний вплив;
- самовиховання;
- студентське самоврядування;
- громадянське виховання;
- моральне виховання;
- професійне виховання;
- патріотичне виховання;
- правове виховання;
- екологічне виховання.

Результат: складіть короткий термінологічний словник із 10–15 понять**,** визначивши їх сутність та значення у виховному процесі ЗВО.

Завдання 2. «Структура виховного процесу у ЗВО»

Охарактеризуйте основні компоненти виховного процесу:

1. мета виховання;
2. завдання виховання;
3. суб'єкти виховання;
4. зміст виховання;
5. принципи виховання;
6. методи виховання;
7. форми виховної роботи;
8. засоби виховання;
9. виховне середовище;
10. результати виховання.

Заповніть таблицю:

Компонент виховного процесу	Основний зміст	Приклад реалізації у ЗВО
Мета виховання		
Завдання виховання		
Суб'єкти виховання		
Зміст виховання		
Принципи виховання		
Методи виховання		
Форми виховної роботи		
Засоби виховання		
Виховне середовище		
Результати виховання		

Завдання 3. «Принципи виховання у ЗВО»

Охарактеризуйте основні принципи організації виховного процесу у закладі вищої освіти:

- принцип цілеспрямованості;
- принцип гуманізму;
- принцип поваги до особистості;
- принцип демократизму;
- принцип системності та послідовності;
- принцип єдності вимог і поваги до особистості;
- принцип зв'язку виховання з професійною діяльністю;
- принцип активності та самодіяльності здобувачів;
- принцип індивідуалізації виховання;
- принцип культуровідповідності.

Для кожного принципу визначте: сутність → основні положення → педагогічні умови реалізації → приклад у виховній роботі ЗВО.

Результат: заповніть таблицю «Принципи виховання та їх реалізація у ЗВО».

Завдання 4. «Визнач напрям виховання»

Проаналізуйте наведені педагогічні ситуації та визначте, який напрям виховання реалізується.

- Ситуація А

Викладач організовує зі студентами обговорення питань громадянської відповідальності, прав і обов'язків громадянина, участі молоді у суспільному житті.
Який напрям виховання? Чому?

- Ситуація Б

Під час навчання студенти аналізують професійні стандарти, етичні норми професійної діяльності та відповідальність майбутнього фахівця за результати своєї роботи.
Який напрям виховання? Чому?

- Ситуація В

Студенти беруть участь у заходах, спрямованих на збереження довкілля, раціональне використання природних ресурсів та формування відповідального ставлення до природи.
Який напрям виховання? Чому?

- Ситуація Г

Студенти беруть участь у волонтерських ініціативах, громадських проєктах та заходах, спрямованих на підтримку університетської і місцевої спільноти.
Який напрям виховання? Чому?

- Ситуація Д

Викладач організовує дискусію щодо академічної доброчесності, відповідальності за плагіат та необхідності дотримання етичних норм академічної діяльності.
Який напрям виховання? Чому?

Завдання 5. «Основні напрями виховання студентської молоді»

Охарактеризуйте основні напрями виховання здобувачів вищої освіти: громадянське → патріотичне → моральне → правове → професійне → трудове → екологічне → естетичне → фізичне → культурне → духовне.

Заповніть таблицю:

Напрям виховання	**Мета**	**Основні завдання**	**Форми реалізації у ЗВО**
Громадянське			
Патріотичне			
Моральне			
Правове			
Професійне			
Трудове			
Екологічне			
Естетичне			
Фізичне			
Культурне			

Завдання 6. «Методи виховання»

Проаналізуйте основні групи методів виховання, які можуть використовуватися у ЗВО:

1. Методи формування свідомості особистості:
   - бесіда;
   - лекція;
   - дискусія;
   - переконання;
   - приклад.
2. Методи організації діяльності та формування досвіду поведінки:
   - педагогічна вимога;
   - привчання;
   - доручення;
   - вправляння;
   - створення виховних ситуацій.
3. Методи стимулювання діяльності та поведінки:
   - заохочення;
   - схвалення;
   - змагання;
   - створення ситуації успіху.
4. Методи самовиховання:
   - самоаналіз;
   - самоспостереження;
   - самооцінювання;
   - самоконтроль;
   - саморегуляція.

Для кожної групи визначте: метод → сутність → педагогічна мета → приклад використання у ЗВО.

Завдання 7. «Форми виховної роботи у ЗВО»

Охарактеризуйте сучасні форми організації виховної роботи

Заповніть таблицю:

Форма виховної роботи	Мета	Особливості організації	Очікуваний результат
Дискусія			

Тренінг			
Круглий стіл			
Волонтерський проєкт			
Соціальний проєкт			
Студентське самоврядування			
Культурний захід			
Професійний захід			

Завдання 8. «Викладач як суб'єкт виховного процесу»

Проаналізуйте роль викладача ЗВО у вихованні особистості майбутнього фахівця.
Визначте значення:

- особистого прикладу викладача;
- педагогічної культури;
- педагогічного такту;
- професійної етики;
- культури спілкування;
- справедливості та об'єктивності;
- поваги до особистості здобувача;
- підтримки студентської ініціативи;
- створення сприятливого психологічного клімату;
- формування академічної доброчесності;
- розвитку відповідальності та самостійності здобувачів.

Результат: створіть модель «Викладач як суб'єкт виховного процесу ЗВО»**.**

Завдання 9. «Студентське самоврядування як засіб виховання»

Проаналізуйте роль студентського самоврядування у виховному процесі ЗВО.
Визначте:

1. основну мету студентського самоврядування;
2. його основні функції;
3. можливості розвитку лідерських якостей;
4. формування відповідальності;
5. розвиток громадянської активності;
6. формування навичок командної роботи;
7. можливості реалізації соціальних і волонтерських проєктів;
8. роль студентської ініціативи в житті ЗВО.

Результат: розробіть схему «Студентське самоврядування → активність → відповідальність → лідерство → соціальна компетентність»

Завдання 10. «Виховна система сучасного ЗВО»

Розробіть модель виховної системи закладу вищої освіти.
Відобразіть взаємозв'язок:
мета виховання → суб'єкти → зміст → напрями → принципи → методи → форми → виховне середовище → студентське самоврядування → результати виховання.
Визначте, які умови необхідні для ефективного функціонування виховної системи ЗВО.
Результат: створіть структурно-логічну схему «Виховна система сучасного ЗВО»**.**

Завдання 11. «Проєкт виховного заходу»

Розробіть сценарій виховного заходу для здобувачів вищої освіти.
Визначте:

1. тему;
2. мету;

3. завдання;
4. цільову аудиторію;
5. форму проведення;
6. методи виховання;
7. основні етапи;
8. необхідні ресурси;
9. роль викладача;
10. роль здобувачів;
11. очікувані результати.

Тему заходу оберіть самостійно, наприклад:

- «Академічна доброчесність як основа професійної культури»;
- «Моя професія і моя відповідальність»;
- «Екологічна культура майбутнього фахівця»;
- «Лідерство та відповідальність»;
- «Культура професійного спілкування»;
- «Громадянська активність студентської молоді».

Результат: оформіть розробку «Виховний захід у ЗВО»**.**

Очікувані результати самостійної роботи

Після виконання завдань здобувач вищої освіти повинен:

- розуміти сутність, мету та завдання виховного процесу у ЗВО;
- характеризувати структуру та основні компоненти виховного процесу;
- розуміти закономірності та принципи організації виховання студентської молоді;
- характеризувати основні напрями виховання у закладі вищої освіти;
- розрізняти методи та форми виховної роботи;
- визначати доцільні методи виховання відповідно до конкретної педагогічної ситуації;
- аналізувати роль викладача у вихованні особистості майбутнього фахівця;
- розуміти значення особистого прикладу, педагогічної культури та етики викладача;
- визначати роль студентського самоврядування у вихованні активної та відповідальної особистості;
- застосовувати методи та форми виховної роботи у ЗВО;
- аналізувати та розв'язувати виховні ситуації;
- розробляти виховні заходи для студентської молоді;
- визначати педагогічні умови ефективного функціонування виховної системи ЗВО;
- розуміти взаємозв'язок виховання, професійного становлення та особистісного розвитку здобувача;
- формувати власну педагогічну культуру та готовність до організації виховної роботи у професійній діяльності.

ТЕМА 6. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ОСВІТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про сутність і прояви кризових явищ в освітній сфері в умовах війни; сформувати розуміння основних викликів і ризиків для функціонування закладів освіти; розвинути вміння аналізувати кризові освітні ситуації, визначати ефективні шляхи їх подолання та обґрунтовувати педагогічні, організаційні й цифрові механізми забезпечення стійкості освітнього процесу.

Завдання 1. Теоретичне опрацювання теми

Опрацюйте рекомендовану літературу та розкрийте зміст таких понять:

- освітня криза;
- кризові явища в освіті;
- освіта в умовах війни;
- освітня стійкість;

- безперервність освітнього процесу;
- безпечне освітнє середовище;
- дистанційне навчання;
- змішане навчання;
- цифровізація освіти;
- психологічна підтримка учасників освітнього процесу;
- академічна мобільність;
- освітні втрати;
- освітні розриви;
- інклюзивність освіти;
- кризове управління в освіті;
- адаптивність закладу вищої освіти;
- педагогічна підтримка;
- соціальна згуртованість;
- відновлення освітньої інфраструктури.

Результат:

Складіть короткий термінологічний словник із 10–15 понять, визначивши їх сутність та значення для функціонування освіти в умовах війни.

Завдання 2. «Кризові явища в системі освіти в умовах війни»

Охарактеризуйте основні кризові явища, які впливають на функціонування системи освіти:

1. руйнування та пошкодження освітньої інфраструктури;
2. вимушене переміщення учасників освітнього процесу;
3. переривання освітнього процесу;
4. освітні втрати та освітні розриви;
5. психологічне навантаження учасників освітнього процесу;
6. зниження мотивації до навчання;
7. проблеми цифрової доступності;
8. нерівність доступу до освіти;
9. дефіцит педагогічних і науково-педагогічних кадрів;
10. необхідність адаптації змісту та організації освітнього процесу.

Завдання 3. «Причини виникнення кризових явищ в освіті»

Проаналізуйте основні групи чинників, які зумовлюють кризові явища в освітній сфері в умовах війни:

- безпекові;
- соціальні;
- економічні;
- психологічні;
- організаційні;
- кадрові;
- технологічні;
- інформаційні;
- інфраструктурні;
- педагогічні.

Для кожної групи визначте: чинник → прояв → наслідки → можливості реагування.

Результат:

Заповніть таблицю **«**Чинники кризових явищ в освіті та шляхи реагування»**.**

Група чинників	Основні прояви	Наслідки	Шляхи реагування
Безпекові			
Соціальні			
Економічні			
Психологічні			

Організаційні			
Технологічні			
Кадрові			

Завдання 4. «Визнач кризову ситуацію»

Проаналізуйте наведені педагогічні ситуації та визначте характер кризового явища.

- Ситуація А

Через повітряні тривоги навчальні заняття регулярно переривaються, а частина студентів не має можливості постійно перебувати в аудиторії.
Яке кризове явище спостерігається?
Які шляхи забезпечення безперервності навчання можна запропонувати?

- Ситуація Б

Студент через вимушене переміщення змінив місце проживання та має нестабільний доступ до інтернету й навчальних матеріалів.
Яка проблема виникла?
Які форми педагогічної підтримки доцільно застосувати?

- Ситуація В

Після тривалого дистанційного навчання у студентів спостерігається зниження навчальної мотивації та активності.
Які причини можуть зумовлювати цю ситуацію?
Які педагогічні заходи можуть сприяти її подоланню?

- Ситуація Г

Заклад вищої освіти використовує різні цифрові платформи, однак частина студентів не має необхідного технічного забезпечення.
Який вид освітньої нерівності виникає?
Які рішення може запропонувати ЗВО?

- Ситуація Д

Викладач помічає, що студенти, які перебувають у стресовому стані, стали менш активними під час занять і мають труднощі з концентрацією уваги.
Які заходи психологічно-педагогічної підтримки доцільно запропонувати?

Завдання 5. «Основні шляхи подолання кризових явищ в освіті»

Охарактеризуйте основні напрями подолання кризових явищ в освіті:
забезпечення безпеки → безперервність навчання → цифровізація → психологічна підтримка → подолання освітніх втрат → підтримка викладачів → інклюзивність → розвиток партнерства → адаптивне управління → відновлення та розвиток освіти.

Заповніть таблицю:

Напрям	**Мета**	**Основні завдання**	**Форми реалізації**
Забезпечення безпеки			
Безперервність навчання			
Цифровізація			
Психологічна підтримка			
Подолання освітніх втрат			
Підтримка викладачів			
Інклюзивність			
Партнерство			
Адаптивне управління			
Відновлення освіти			

Завдання 6. «Механізми забезпечення стійкості освітнього процесу»

Проаналізуйте основні механізми забезпечення стійкості освіти в умовах війни:
1. Організаційні механізми:

- гнучке планування;
- адаптація розкладу;
- альтернативні формати навчання;
- резервні освітні сценарії.

2. Педагогічні механізми:
   - адаптація змісту навчання;
   - індивідуалізація;
   - диференціація;
   - педагогічна підтримка;
   - використання активних методів навчання.
3. Цифрові механізми:
   - онлайн-платформи;
   - електронні освітні ресурси;
   - відеоконференції;
   - цифрові комунікаційні засоби;
   - електронне оцінювання.
4. Психологічні механізми:
   - психологічна підтримка;
   - створення сприятливого психологічного клімату;
   - розвиток стресостійкості;
   - підтримка мотивації;
   - профілактика емоційного виснаження.

Для кожної групи визначте: механізм → сутність → педагогічна мета → приклад використання у ЗВО.

Завдання 7. «Форми організації освітнього процесу в умовах війни»

Охарактеризуйте форми організації освітнього процесу, які можуть забезпечувати його безперервність в умовах кризових ситуацій.

Заповніть таблицю:

Форма	**Мета**	**Особливості організації**	**Переваги**
Очне навчання			
Дистанційне навчання			
Змішане навчання			
Асинхронне навчання			
Індивідуальна освітня траєкторія			
Самостійна робота			
Онлайн-консультація			
Проєктне навчання			

Завдання 8. «Викладач в умовах кризової освіти»

Проаналізуйте роль викладача ЗВО у забезпеченні стійкості освітнього процесу в умовах війни.

Визначте значення:

- професійної адаптивності;
- педагогічної мобільності;
- цифрової компетентності;
- психологічної компетентності;
- педагогічного такту;
- емоційної стійкості;
- індивідуального підходу;

- підтримки мотивації студентів;
- гнучкого планування;
- використання цифрових технологій;
- комунікації зі студентами;
- підтримки академічної доброчесності.

Результат:
Створіть модель: «Викладач в умовах війни → адаптивність → підтримка → цифрова компетентність → психологічна стійкість → безперервність навчання».

Очікувані результати самостійної роботи

Після виконання завдань здобувач вищої освіти повинен:

- розуміти сутність кризових явищ в освіті в умовах війни;
- характеризувати основні виклики та ризики для системи освіти;
- визначати причини та наслідки кризових явищ;
- аналізувати вплив війни на освітній процес;
- розуміти особливості забезпечення безперервності освіти;
- характеризувати основні шляхи подолання кризових явищ;
- визначати можливості використання цифрових технологій;
- розуміти значення психологічної підтримки учасників освітнього процесу;
- аналізувати роль викладача в умовах кризових ситуацій;
- визначати способи подолання освітніх втрат;
- застосовувати адаптивні форми та методи організації навчання;
- аналізувати кризові педагогічні ситуації;
- визначати ефективні механізми забезпечення стійкості ЗВО;
- розробляти практичні заходи щодо подолання кризових явищ;
- проєктувати моделі функціонування ЗВО в умовах війни;
- розуміти взаємозв'язок безпеки, стійкості, безперервності освіти, психологічної підтримки та відновлення освітньої системи**.**

ТЕМА 7. ВРАХУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про сутність індивідуальних освітніх потреб та їх значення в організації освітнього процесу ЗВО; сформувати розуміння принципів індивідуалізації та диференціації навчання; розвинути вміння аналізувати індивідуальні освітні потреби здобувачів і добирати відповідні форми, методи, технології та засоби педагогічної підтримки; сформувати здатність проєктувати умови для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти.

Завдання 1. Теоретичне опрацювання теми

Опрацюйте рекомендовану літературу та розкрийте зміст таких понять:

- індивідуальні освітні потреби;
- освітні потреби здобувача;
- індивідуалізація навчання;
- диференціація навчання;
- індивідуальна освітня траєкторія;
- індивідуальний освітній маршрут;
- персоналізація навчання;
- суб'єктність здобувача освіти;
- освітня автономія;
- педагогічна підтримка;

- адаптація освітнього процесу;
- диференційований підхід;
- інклюзивне навчання;
- доступність освіти;
- освітнє середовище;
- навчальна мотивація;
- академічна доброчесність;
- самостійність здобувача;
- індивідуальний стиль навчальної діяльності;
- освітні ресурси.

Результат: Складіть короткий термінологічний словник із 10–15 понять, визначивши їх сутність та значення для організації освітнього процесу ЗВО.

Завдання 2. «Індивідуальні освітні потреби здобувачів»

Охарактеризуйте основні групи індивідуальних освітніх потреб здобувачів вищої освіти:

1. потреби, пов'язані з рівнем підготовки;
2. пізнавальні потреби;
3. професійні потреби;
4. потреби в індивідуальному темпі навчання;
5. потреби в різних формах представлення навчального матеріалу;
6. потреби у виборі освітніх компонентів;
7. потреби в додатковій педагогічній підтримці;
8. потреби у використанні цифрових технологій;
9. потреби в організації самостійної роботи;
10. потреби, пов'язані з особливостями освітньої діяльності.

Заповніть таблицю:

Вид освітньої потреби	Характеристика	Можливі труднощі	Способи врахування у ЗВО
Пізнавальні потреби			
Професійні потреби			
Потреби в індивідуальному темпі			
Потреби у виборі дисциплін			
Потреби в педагогічній підтримці			
Потреби у цифрових ресурсах			
Потреби в організації самостійної роботи			

Завдання 3. «Принципи врахування індивідуальних освітніх потреб»

Охарактеризуйте основні принципи врахування індивідуальних освітніх потреб здобувачів:

- принцип індивідуалізації;
- принцип диференціації;
- принцип доступності;
- принцип педагогічної підтримки;
- принцип суб'єктності здобувача;
- принцип варіативності;
- принцип особистісної орієнтації;
- принцип академічної свободи;
- принцип системності;
- принцип партнерської взаємодії.

Для кожного принципу визначте: сутність → основні положення → педагогічні умови реалізації → приклад у ЗВО.

Заповніть таблицю «Принципи врахування індивідуальних освітніх потреб та їх реалізація у ЗВО».

Принцип	**Сутність**	**Педагогічні умови**	**Приклад реалізації**
Індивідуалізація			
Диференціація			
Доступність			
Суб'єктність			
Варіативність			
Партнерська взаємодія			

Завдання 4. «Визнач індивідуальну освітню потребу»

Проаналізуйте педагогічні ситуації та визначте, які індивідуальні освітні потреби здобувача необхідно врахувати.

- Ситуація А

Студент має високий рівень підготовки з дисципліни та швидко виконує стандартні навчальні завдання.
Яка освітня потреба може бути виявлена?
Які додаткові завдання може запропонувати викладач?

- Ситуація Б

Здобувач має недостатню базову підготовку та потребує додаткового пояснення окремих тем.
Який підхід доцільно застосувати?
Які форми педагогічної підтримки можна запропонувати?

- Ситуація В

Студент краще засвоює навчальний матеріал під час виконання практичних завдань, ніж під час його теоретичного опрацювання.
Які особливості освітньої діяльності необхідно врахувати?
Які методи навчання доцільно використати?

- Ситуація Г

Здобувач хоче самостійно визначити тему індивідуального дослідницького проєкту відповідно до власних професійних інтересів.
Який принцип організації навчання реалізується?
Як викладач може підтримати таку ініціативу?

- Ситуація Д

Студент має труднощі з організацією самостійної роботи та потребує чітких рекомендацій щодо планування навчальної діяльності.
Яку педагогічну підтримку доцільно запропонувати?

Завдання 5. «Форми врахування індивідуальних освітніх потреб»

Охарактеризуйте сучасні форми організації освітнього процесу, які сприяють урахуванню індивідуальних потреб здобувачів.

Заповніть таблицю:

Форма	Мета	Особливості організації	Очікуваний результат
Індивідуальна консультація			
Індивідуальне завдання			
Проєктна робота			
Самостійна робота			
Робота в малих групах			
Дистанційне навчання			
Змішане навчання			
Індивідуальна освітня траєкторія			
Вибіркова дисципліна			

Завдання 6. «Викладач як суб'єкт забезпечення індивідуального підходу»

Проаналізуйте роль викладача ЗВО у врахуванні індивідуальних освітніх потреб здобувачів.

Визначте значення:

- діагностики освітніх потреб;
- педагогічного спостереження;
- індивідуального підходу;
- диференціації завдань;
- педагогічної підтримки;
- консультативної допомоги;
- зворотного зв'язку;
- гнучкості освітнього процесу;
- цифрової компетентності;
- педагогічного такту;
- поваги до індивідуальності здобувача;
- підтримки самостійності;
- розвитку навчальної мотивації;
- створення сприятливого освітнього середовища.

Створіть модель «Викладач → виявлення потреб → індивідуалізація → педагогічна підтримка → зворотний зв'язок → освітній результат».

Завдання 7. «Самооцінювання та саморегуляція освітньої діяльності»

Проаналізуйте роль здобувача вищої освіти у визначенні та реалізації власних освітніх потреб.

Визначте значення:

1. самоаналізу;
2. самооцінювання;
3. визначення власних освітніх цілей;
4. планування навчальної діяльності;
5. вибору освітніх ресурсів;
6. управління власним часом;
7. самоконтролю;
8. рефлексії;
9. корекції власної освітньої траєкторії;
10. відповідальності за результати навчання.

Розробіть схему: «Освітня потреба → мета → планування → діяльність → самооцінювання → рефлексія → корекція → результат».

Завдання 8. «Проєкт індивідуальної освітньої траєкторії»

Розробіть модель індивідуальної освітньої траєкторії умовного здобувача вищої освіти.

Визначте:

1. освітні потреби здобувача;

2. його освітні та професійні інтереси;
3. освітню мету;
4. очікувані результати;
5. індивідуальні освітні завдання;
6. форми навчання;
7. методи навчання;
8. освітні ресурси;
9. форми самостійної роботи;
10. способи педагогічної підтримки;
11. форми зворотного зв'язку;
12. критерії оцінювання;
13. можливі труднощі;
14. шляхи їх подолання;
15. способи корекції індивідуальної освітньої траєкторії.

Очікувані результати самостійної роботи

Після виконання завдань здобувач вищої освіти повинен:

- розуміти сутність індивідуальних освітніх потреб;
- визначати основні види та прояви освітніх потреб здобувачів;
- розуміти значення індивідуалізації та диференціації навчання;
- характеризувати принципи врахування індивідуальних освітніх потреб;
- визначати особливості побудови індивідуальної освітньої траєкторії;
- добирати відповідні форми та методи навчання;
- застосовувати диференційовані та індивідуальні завдання;
- визначати способи педагогічної підтримки здобувачів;
- аналізувати педагогічні ситуації з позиції індивідуальних освітніх потреб;
- розуміти роль викладача в забезпеченні індивідуального підходу;
- визначати роль здобувача у плануванні власної освітньої діяльності;
- використовувати можливості цифрових технологій для персоналізації навчання;
- розробляти індивідуальні освітні завдання;
- проєктувати індивідуальну освітню траєкторію;
- визначати педагогічні умови ефективної індивідуалізації освітнього процесу;
- розуміти взаємозв'язок індивідуальних освітніх потреб, освітньої мотивації, самостійності, професійного розвитку та результатів навчання.

Використана література

1. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html
2. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. Дніпропетровськ: Акцент, 2014. 416 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006.– 384 с.
4. Головенкін, В. П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/29032
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. Київ : Академвидав. 2004. 334 с.
6. Дубасенюк О. А. Методичні рекомендації керівнику акаде мічної групи з виховної роботи педуніверситету. Житомир, 2000. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : навчальний посібник. 2-е вид., переробл. і доп. Київ : Видавництво Ліра. К, 2016. 456 с.
7. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.Н. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / За ред. проф. І.В. Зайченка. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 484 с.
8. Зарицька В. В. Психологія конфлікту : навч. посіб. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 380 с.
9. Зеленська Л. Д., Ворожбіт-Горбатюк В. В. Педагогіка вищої школи. Методичні рекомендації для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 32 с.
10. Кайдалова Л. Г., Науменко Н.В. Методика викладання у вищій школі: методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів вищої освіти. Харків, 2021. 46 с.
11. Калашнікова Л. М., Жерновникова .А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посібник. Харків, 2016. 260 с.
12. Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посібник / за ред. В.І. Лозової. 2-е вид., доп. і випр. Х. : «ОВС», 2010. 480с.
13. Лунячек В.Е. Основи педагогіки вищої школи: навч. посібник. 2-ге видання, випр.. та доп. Харків : ФОП Панов А.М., 2019. 220 с.
14. Мельничук І. М. Основи педагогіки та психології вищої школи: Навчальний посібник. Тернопіль : Вектор, 2018. 336 с.
15. Методика викладання у вищій школі [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації до курсу «Методика викладання у вищій школі» для здобувачів другого (маг.) рівня вищої освіти спец. 053 «Психологія» / уклад. А.В. Курова. Одеса, 2023. 48 с.
16. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.
17. Резван О.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. Харків: ХНАДУ, 2013. 171 с. 21.
18. Чубук Р. В. Педагогіка вищої школи : методичні рекомендації до вивчення курсу : методичні рекомендації . Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 88 с.
19. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. для магістр. вищ. навч. закл. Київ: Вища шк., 2005. 239 с.

Під час підготовки методичних рекомендацій використано інструмент штучного інтелекту ChatGPT (OpenAI) для допомоги у структуруванні навчального матеріалу, створенні таблиць, схем та ілюстративних матеріалів. Фактичний зміст, наукові положення та використані джерела опрацьовано й перевірено автором.